

TÜRK ŞİİR BİLGİSİ

REDİF:

Mısra sonlarında görevleri ve anlamları aynı olan kelime veya ses(ler)in oluşturduğu bütünlüğe denir. Redifin olduğu her yerde kafiye vardır. Dilimizde genellikle redifler eklerden oluşur; ancak bazen sözcük halinde de redif olabilir. (Altta ikinci örneğe bakınız)

Akşam olur, kuşlar konar dallara da--l---lara **lara,lere** rediftir.
Susamış yıldızlar iner göllere gö--l---lere
İnce güzeller dizilir yollara yo--l ---lara **“I”** yarım kafiye.
İçlerinde seni göremiyorum

Elimi beş yerinden, dağladı beş parmağın,
Bağrımdayanmadık bir yer bırakmadan git “madan git” ler redif. “madan” zarf fiil
Bir yarın göçtüğünü, çöktüğünü bir dağın “git” eylemdir.
Görmemek istiyorsan, ardına bakmadan git!

KAFİYE (UYAK) ÇEŞİTLERİ

KAFİYE (UYAK) :

Mısra sonlarında anlamları ve görevleri farklı olan ses benzerliklerine denir.

1) YARIM KAFİYE :

Mısra sonlarında tek (bir) sesin benzerliğine dayanan kafiye çeşidine denir.

Akşam olur, kuşlar konar dallara
Susamış yıldızlar iner göllere “lara” redif.
İnce güzeller dizilir yollara **“I” yarım kafiye.**
İçlerinde seni göremiyorum

2) TAM KAFİYE:

Mısra sonlarında bir sesli bir sessiz harfin benzerliğine dayanan kafiye çeşidine denir.

Ne kaşadır ne gözüdedir
Meylimiz güzel yüzüdedir
Daima solmaz tazüdedir “dir” ler redif , **“ze” ler tam kafiye.**
Bu bizim gülistanımız

3) ZENGİN KAFİYE:

İkiden fazla sesin benzerliğine dayanan kafiye çeşidine denir.

Geçen dert değil ki aransın çare
İşte gülen servi, susan minare

4) TUNÇ KAFİYE:

Kafiyeyi oluşturan sözcüklerden birinin diğerinin içinde yer almasına denir. Tunç kafiye aslında zengin kafiyenin bir çeşididir.

Gurbet âdemden kara, hasret ölümden acı
Ne zaman tükenecek bu yollar arabacı

5) CİNASLI KAFİYE:

Sesteş sözcüklerin oluşturduğu kafiye çeşidine denir.

Niçin kondun a bülbül
Kapımdaki asmaya
Ben yârimden ayrılmam
Götürseler asmaya.

KAFİYE ÖRGÜLERİ (ŞEMALARI)

Şiirlerde kafiyelerin sıralanışına (diziliş) göre ortaya çıkan şemaya denir.

1) DÜZ UYAK ÖRGÜSÜ

Bu kafiye örgüsüne “mesnevi uyak “da denir. Divan edebiyatı için her beyit kendi arasında kafiyeli olursa (**aa, bb, cc...**)düz uyak olur.

Halk edebiyatında ise dörtlüğün ilk üç mısrası kafiyeli (**aaab,cccb...**)son mısra serbest olursa düz uyak olur.

2) SARMA UYAK ÖRGÜSÜ

Bir dörtlüğün birinci ve dördüncü mısrası kendi arasında, ikinci ve üçüncü mısrası da kendi aralarında kafiyeli olursa sarma kafiye olur. Yani (**abba**) şeklindedir.

3) ÇAPRAZ KAFİYE ÖRGÜSÜ

Bir dörtlüğün birinci ve üçüncü, ikinci ve dördüncü mısraları kendi aralarında kafiyeli olursa sarma kafiye olur.Yani (**abab**)şeklindedir.

4) MANİ TİPİ KAFİYE ÖRGÜSÜ

Bir mısranın birinci,ikinci ve dördüncü mısraları kendi aralarında üçüncü mısra da serbest olursa mani tipi kafiye olur. Yani (**aaxa**) şeklindedir.

5) KOŞMA TİPİ KAFİYE ÖRGÜSÜ

“**abab, cccb,ddd**” şeklinde oluşan kafiye örgüsüne denir.

ALİTERASYON

Söze güzellik ve ahenk katmak amacıyla belli seslerin sıkça tekrar edilmesine denir.

Beni **b**ende demen **b**ende değülüm

Bir **b**en vardır **b**ende **b**enden içe

TÜRK ŞİİRİNDE ÖLÇÜ

1) SERBEST ÖLÇÜ

2) HECE ÖLÇÜSÜ

3) ARUZ ÖLÇÜSÜ

1) SERBEST ÖLÇÜ

Herhangi bir kurala ve ölçüye bağlı kalmadan yazılan şiirlere denir. Tanzimat’tan sonra görülmeye başlanmıştır. Özellikle Cumhuriyetin ilanından sonra Garipçiler bu ölçüyü çokça kullanmıştır.

2) ARUZ ÖLÇÜSÜ

Arap edebiyatından İran’a oradan da Türk edebiyatına geçmiştir. Divan edebiyatı bu ölçü kullanılarak icra edilmiştir. Hecelerin uzunluğu- kısalığına (kapalı-açık) dayanan ölçüye denir.

3) HECE ÖLÇÜSÜ

Türk’lerin milli ölçüsüdür. Bir şiirde mısraların hece sayılarının eşitliğime dayanan ölçüye denir. Edebiyatımızda 7’li, 8’li, 11’li, 14’lü heceler çokça kullanılmıştır.

ŞİİR TÜRLERİ (ÇEŞİTLERİ)

1) PASTORAL ŞİİR

Köy, çoban, kır hayatının güzelliklerini, zorluklarını anlatan şiirlerdir. Edebiyatımızda Kemalettin Kamu'nun "Bingöl Çobanlarına" şiiri bu türe en güzel örnektir. Ayrıca Karacaoğlan, Faruk Nafiz de çok güzel örnekler sunmuşlardır.

Akşam olur, kuşlar konar dallara
Susamış yıldızlar iner göllere
İnce güzeller dizilir yollara
İçlerinde seni göremiyorum

2) EPİK ŞİİR

Savaşları, kahramanlıkları işleyen şiirlerdir. Destanlar epik özellik taşırlar. Edebiyatımızda Koroğlu, Dadaloğlu bu türün başarılı örneklerini sunmuşlardır.

Eğerleyin kır atımın ikisin
Fethedeyim düşmanların hepisin
Sabah namazında Bağdat kapısın
Allah Allah deyip açtı Genç Osman.

3) LİRİK ŞİİR

Duyguların coşkulu bir edayla işlendiği şiirlere denir. Çoğunlukla bireysel duygular işlenir.(Fuzuli, Nedim..)

Ala göz üstüne hilal kaşlar
Sırma gibi yanar yârin saçları
Kirazdır dudağı, inci dişleri,
Selvi Suna'm gibi gül fidan olmaz.

4) SATİRİK ŞİİR

Bireylerin veya toplumun aksayan yönlerini eleştirmek amacıyla yazılan şiirlere denir. Bu tarz şiirlerde bazen güldürü öğeleri de kullanılır

Elin kapısında karavaş olan
Burnu sümüklü gözü yaş olan
Bayramdan bayrama traş olan
Berbere gelir de dükkân beğenmez.

5) DİDAKTİK ŞİİR (öğretici şiir)

Herhangi bir konuda okura bilgi vermek amacıyla yazılan şiirlere denir. Bu şiirlerde amaç duygu değil akıldır.(M. Akif, N. Kemal, Tevfik Fikret)

Az söz erin yüküdür,
Çok söz hayvan yüküdür,
Bilene bu söz yeter,
Sen de güher var ise

6) DRAMATİK ŞİİR

Hüzünel bir duyguyu çeşitli yönleriyle konu edinen şiirlere denir. Çoğunlukla ağıt özelliği taşırlar.

Civan da canına böyle kıyar mı?
Hasta başın taş yastığa koyar mı?
Ergen kıza beyaz bezler uyar mı?
Al giy allı balam alların hani?

TÜRK EDEBİYATININ DEVİRLERİ

1) İSLAMİYETTEN ÖNCEKİ TÜRK EDEBİYATI

a) Sözlü Edebiyat

b) Yazılı Edebiyat

2) İSLAMİYETİN KABULÜNDEN SONRAKİ TÜRK EDEBİYATI

a) Divan Edebiyatı

b) Halk Edebiyatı

- Anonim Türk Halk Edebiyatı
- Dini –Tasavvufi Türk Halk Edebiyatı
- Âşık Tarzı Türk Halk Edebiyatı

3) BATI TESİRİNDEKİ TÜRK EDEBİYATI

- a. Tanzimat Edebiyatı
- b. Servet-i Fünun Edebiyatı
- c. Fecr-i Ati Edebiyatı
- d. Milli Edebiyat
- e. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
- f. Beş Hececiler
- g. Yedi Meşaleciler
- h. Garipçiler(Birinci Yeniciler)
- i. Maviciler
- j. İkinci Yeniciler
- k. Günümüz Türk Edebiyatı

1) İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK EDEBİYATI

Bilinmeyen bir tarihte başlamıştır. İslamiyet'in kabulüne kadar devam ede gelmiştir. Atlı- göçebe kültürünün izlerini taşımaktadır. Ölüm, yiğitlik, savaş, aşk konuları en çok işlenen konular olarak göze çarpmaktadır. İki koldan gelişmiştir.

a) Sözlü Edebiyat

Şaman , kam baksı ozan adı verilen sanatçılar tarafından icra edilmiştir. Bu sanatçılar “**kopuz**”adı verilen bir saz aleti kullanırlardı. Doğuşu her ne kadar dini törenlere dayansa da zamanla din dışı konular da gelişmiştir.

- ✓ Hece ölçüsü kullanılmıştır.
- ✓ Aşk doğa ölüm konuları sık işlenmiştir.
- ✓ Anonim özellik taşımaktadır.
- ✓ Yarım kafiye kullanılmıştır.
- ✓ **Koşuk , sav, sagu ,destan** başlıca ürünleri sayılır.

KOŞUK

Kopuz eşliğinde “**sığır**” denilen sürek avlarında söylenen lirik şiirlerdir. Günümüzdeki “**koşma**”ların ilk versiyonu sayılırlar. Kafiye şeması “**aaab,cccb,dddb**”şeklindedir.

SAGU

Yuğ adı verilen ölü törenlerinde ölümün acısının hafifletmek amacıyla söylenen günümüz “**ağıt**”larının ilk versiyonuna denir. Hece ölçüsünün 7’li-8’li parçaları sıkça kullanılmıştır.

UYARI: Bilinen en eski sagu :“**Alp er Tunga**”sagusudur.

SAV

Atasözü demektir. Atasözlerimiz **ilk defa “Divan-ı Lugati’t Türk”** kitabında bir araya getirilmiştir.

DESTAN

Toplumu derinden etkileyen savaş, kıtlık, afet vb. olayların olağanüstülüklerle bezendirilerek anlatıldığı manzum (bazen nazım- nesir karışık) uzun hikâyelere denir.

Destanlar “**Doğal-Yapay**” olmak üzere ikiye ayrılır.

1) DOĞAL DESTANLAR

Gerçekte var olan herhangi bir olayın milletin dilinde yüzyıllar süren bir anlatımdan sonra bir ozan tarafından kaleme alınması sonucu oluşan destanlara denir.

Dünyadaki en önemli doğal destanlar
Kalevala FİNLANDIYA
Mahabharata HİNT
Ramayana HİNT
Şant do Rölant FRANSIZ
Nibelungen ALMAN
İgor RUS
Beovful İNGİLİZ
İliada YUNAN
Odyssa YUNAN
ŞehnameİRAN
GilgamesSÜMER
Oğuz KağanTÜRK
ErgenekonTÜRK
Manas KIRGIZ aittir.

2) YAPAY DESTANLAR

Herhangi bir olaydan yola çıkarak bir ozanın destan kurallarına riayet edip oluşturduğu şiirlere denir.

Yapay Destanlar:

Kaybolmuş Cennet (Milton)
Kurtarılmış Kudüs (Tasso)
İlahi Komedy (Dante)
Üç Şehitler Destanı (F. Hüsnü Dağlarca)
Çanakkale Şehitlerine (M. Akif)

TÜRK DESTANLARININ ÖZELLİKLERİ

- ✓ Çoğunlukla manzumdurlar (şiir şeklinde)
- ✓ Anonimdirler
- ✓ Oluştukları dönemlerin özelliklerini taşımaktadırlar.
- ✓ Olağanüstü özellikleri çokça bulunmaktadır.
- ✓ Çok sonra yazıya geçirilmişlerdir.

BAŞLICA TÜRK DESTANLARI

SAKA TÜRKLERİNİN DESTANLARI

- ✓ **Alp Er Tunga Destanı:** Türk-İran savaşlarıyla Alp Er Tunga'nın yiğitliklerinin anlatıldığı destanlardır.
- ✓ **Şu Destanı:** İskender ile Türkler arasındaki savaşların ve Hükümdar Şu'nun destanıdır.

HUN TÜRKLERİNİN DESTANLARI

- ✓ **Oğuz Kağan Destanı:** Hun Hükümdarı Mete'nin yiğitliklerini, ülkesini genişletip oğulları arasında nasıl bölüştürdüğünü anlatan destandır.

GÖKTÜRK DESTANI

- ✓ **Bozkurt Destanı:** Savaşta yaralanan bir Türk'ün, dişi bir kurt tarafından kurtarılmasını, korunmasını ve Türklerin sözü edilen kurtla bu Türk'ten çoğaldığı anlatılır.
- ✓ **Ergenekon Destanı:** Bir yenilgi sonunda Ergenekon'a çekilen Türklerin orada çoğalıp, bir demir dağı erittikten sonra öçlerini alışlarını anlatan destandır.

UYGUR TÜRKLERİNİN DESTANLARI

- ✓ **Türeyiş Destanı:** Uygur hakanının, üç kızını insanoğluyla evlendirmeyi uygun bulmayarak tanrıya, kızlarıyla evlenmesi ve Uygur Türklerinin bu evlenmeden çoğaldığı anlatılır.
- ✓ **Göç Destanı:** Türklerin, Kutsal taşı Çinlilere vermeleri üzerine, tanrı tarafından cezalandırılmaları kuraklığın başlaması nedeniyle de göç etmeleri anlatılır.

B) YAZILI EDEBİYAT

Türklerin **GÖKTÜRK** alfabesini kullanmasıyla başlayan dönemdir. Daha eskilere ait maalesef herhangi bir eserimiz yoktur. Tarihi bilinen en eski yazıtımız(mezar taşı): **Çoyren (687–692)**dir.

Tarihimizin ve dilimizin ilk en önemli belgeleri **Göktürk Yazıtlar(Orhun Kitabeleri)**dir.

- ✓ Doğu Göktürklerine aittirler.
- ✓ **720,732,735** yıllarında dikilmişlerdir.
- ✓ Vezir Tonyukuk, Bilge Kağan, Kültigin adına dikilmişlerdir.
- ✓ Yollug Tigin adlı bir yazara yazdırmıştır.
- ✓ Öz Türkçe ile yazılmıştır.
- ✓ Hakanlar Göktürkleri nasıl birleştirdiklerini, devleti nasıl idare ettiklerini, gelecek kuşakların ne yapmalarını anlatan bir nutuk (söylev)tur.
- ✓ Aslında birer mezar taşı olarak tasarlanmışlardır.
- ✓ Taşların üç tarafı Göktürk alfabesiyle bir tarafı da Çince yazılmıştır.
- ✓ Eserler şu an MOĞALİSTAN sınırları içindedir.
- ✓ 1900' lü yılların başında Strahlanberk tarafından bulunmuş, Danimarkalı Thamson tarafından okunmuşlardır.

3) İSLAMİYETİN KABULÜNDEN SONRAKİ TÜRK EDEBİYATI

Talas savaşından sonra Türkler kabileler halinde Müslüman olmaya başlamıştır. Karahan Devletinin hükümdarı Satuk Buğra Han zamanında İslamiyet resmi din olarak kabul edilmiştir.(942) B u tarihten sonra İslam'a dair eserler verilmeye başlanmıştır. Bu geçiş dönemine ait en önemli eserler şunlardır:

a) **Divan-ı Lügat' it Türk.(Türk Dilinin Sözlüğü) (1072–1074)**

- ✓ Kaşgarlı Mahmut yazmıştır.
- ✓ Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılmıştır.
- ✓ 1074 yılında bitirildiği düşünülüyor.
- ✓ Türkçenin ilk sözlüğüdür.
- ✓ Türklerle ait gelenek göreneklerden tarihten folklordan bahsettiği için bir ansiklopedi özelliği taşımaktadır.
- ✓ Kitapta 7500 kelimenin Arapça karşılığı verilmiş olup ayrıca halk şiirleri, atasözleri, deyimler kullanılmıştır.
- ✓ Ebu' l Kasım' a sunulmuştur.
- ✓ Hakaniye Türkçesi ile yazılmıştır.

b) Kutatgu Biliğ (Mutluluk Veren Bilgi) (1069- 1070)

- ✓ 1069–1070 tarihlerinde Yusuf HAS Hacip tarafından yazılmıştır.
- ✓ Türk edebiyatının **ilk siyasetnamesidir**.
- ✓ Öğretici bir nitelik taşımaktadır.
- ✓ Tapgaç Buğra Han’a sunulmuştur.
- ✓ Devletin nasıl yönetilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
- ✓ Hakaniye (Doğu) Türkçesi ile yazılmıştır.
- ✓ 6645 beyitten müteşekkildir.
- ✓ Eserde öğütler; devlet, akıl saadet, adalet sembolleriyle verilmiştir.
- ✓ Hakaniye Türkçesi ile yazılmıştır.

c) Divan-ı Hikmet

- ✓ Hoca Ahmet Yesevi tarafından yazılmıştır.
- ✓ **İlahi aşk kavramı ilk defa** bu eserde kullanılmıştır.
- ✓ **Yesevi** tarikatının esasları ve dinin temel öğretileri anlatılmıştır.
- ✓ 12. yy da yazılmıştır.
- ✓ Hece ölçüsüyle halk dili kullanılmıştır.
- ✓ Hakaniye Türkçesi ile yazılmıştır.

d) Atabet’ül Hakayık (Hakikatlerin Eşiği)

- ✓ Yükneklî Edip Ahmet tarafından yazılmıştır.
- ✓ 12. yyda yazılmıştır.
- ✓ Eserde ahlakın önemi ve yolları üzerinde durulmuştur.
- ✓ Beyit ve dörtlükler bir arada kullanılmış. Dolayısıyla aruz ve hece vezni birlikte kullanılmıştır.

KİTAB-I DEDE KORKUT

- ✓ Destandan halk hikâyesine geçiş döneminin ürünüdür.
- ✓ 12 hikâyeden oluşur.
- ✓ Olağanüstü olaylarla gerçeğe uygun olaylar eserde iç içedir.
- ✓ Türklerin eski yaşam tarzları ile ilgili ayrıntılar yanında İslam dini ile ilgili özelliklerde vardır.
- ✓ Eserde geçen “Dede Korkut” meçhul bir halk ozanıdır.
- ✓ Hikâyelerde oğuzların çevredeki boylar ile aralarındaki savaşlar ve kendi iç mücadeleleri yer alır.
- ✓ Hikâyelerin konuları; aşk, yiğitlik gösterisi, kahramanlık, boylar arasındaki savaşlar.
- ✓ 15. yy’da kaleme alınmıştır.
 - ✓ Eserin yazarı belli değildir. “
- ✓ Nazım ile nesir iç içedir.
- ✓ Hakaniye lehçesi kullanılmıştır.

TÜRK HALK EDEBİYATI

- ✓ İslamiyet’ten günümüze kadar kesintisiz gelen bir edebiyattır.
- ✓ Halk içinde yetişmiş ozanları icra ettiği bir edebiyattır.
- ✓ Temelinde sözlü bir gelenek vardır.
- ✓ Dili sadedir.
- ✓ Dörtlük ve yarım kafiye esaslıdır.
- ✓ Hece ölçüsü kullanılmıştır.
- ✓ Halkın dertlerini, sevinçlerini, her türlü duygularını işlemektedir.
- ✓ Bu edebiyatı genellikle “**aşık**” adı verilen sazlarıyla yazdıklarını besteleyip köy köy dolaşan ozanlar icra etmiştir.
- ✓ Koşma, destan, semai, varsağı, mani, ağıt, türkü, bilmece, atasözü, devriye, şathiye, ilahi, deme gibi çeşitli nazım şekilleri vardır.
- ✓ Kendi arasında : “Âşık Anonim, ,Dini-Tasavvufî olmak üzere 3’e ayrılır.

A) ÂŞIK TARZI TÜRK HALK EDEBİYATI

- ✓ İslamiyet'ten önce başlamıştır.
- ✓ Eskiden “**kam,baksı**” adı verilen ozonlara bu dönemde “**AŞIK**”adı verilmiştir.
- ✓ Âşıklar şiirlerini bağlama adı verilen sazlarla köy köy dolaşip söylemiştir.
- ✓ Hece ölçüsü kullanılmıştır.
- ✓ Dili sadedir.
- ✓ Nazım birimi dördlüktür, yarım kafiye kullanılmıştır.
- ✓ Son dördlükte şairin mahlası(adı) kullanılır.
- ✓ Şairler şiirlerini “**CÖNK**” adı verilen defterde toplarlardı.
- ✓ Aşk, ölüm, gurbet, ayrılık konuları sıklıkla ilenmiştir.
- ✓ Coşkulu, lirik bir söyleyiş vardır.
- ✓ Koşma, mani, türkü, semai, varsağı destan gibi biçimleri mevcuttur.
- ✓ 17. yüzyıldan sonra divan edebiyatından etkilenmeye başlamıştır.

KOŞMA

- ✓ Aşk, ayrılık, gurbet gibi geniş çerçeveli konuların işlendiği bir türdür.
- ✓ 11’li hece ölçüsüyle yazılır.
- ✓ En az 3 en fazla 6 kıtadan oluşur.
- ✓ Dili sadedir.
- ✓ Kafiye düzeni “**abab,cccb,dddb...**”şeklindedir.
- ✓ Son dördlükte şairin mahlası bulunur.
- ✓ Koşmanın konularına göre “**güzelleme, koçaklama, ağıt, taşlama**”adlı türleri vardır.
- ✓ **GÜZELLEME:** İnsan ve doğa sevgisinin lirik bir edayla işlendiği koşmalara denir.
- ✓ **KOÇAKLAMA:** Savaş, yiğitlik, kahramanlık gibi konuları işleyen koşmalara denir.
- ✓ **AĞIT:** Ölen kişinin arkasından duyulan acının ve onun iyiliklerinin işlendiği koşmadır.
- ✓ **TAŞLAMA:** Toplumun veya bireylerin aksayan yönlerini eleştiren koşmalara denir.

VARSAGI

- ✓ Toros Dağları ve Adana civarında yaşayan “**VARSAK**” boylarının söyledikleri türkülere denir.
- ✓ Kafiye düzeni koşma gibidir.
- ✓ 4+4 şeklinde 8’li ölçüyle söylenir.
- ✓ “**BRE, BEHEY, HEY** “ nidaları sıklıkla kullanılmıştır.
- ✓ En az 3 en fazla 5 dördlüktür.

SEMAİ

- ✓ Özel bir ezgiyle söylenen bir türdür.
- ✓ Kafiye düzeni koşma ile aynıdır.
- ✓ 4 + 4 =8 ‘li ölçüyle yazılır.
- ✓ 3–5 dördlükten oluşur.

DESTAN

- ✓ 6+5 ‘li hece ölçüsüyle söylenir.
- ✓ Halk edebiyatının en uzun nazım biçimidir.
- ✓ Kendine özgü bir söyleyiş vardır.
- ✓ Kafiye düzeni koşma ile aynıdır.
- ✓ Ayaklanma, kıtlık, savaş, hastalık gibi toplumsal konular işlendiği gibi bireysel konuların işlendiği destanlar da vardır.
- ✓ Dördlük sayısında sınırlama yoktur.

B) ANONİM TARZI TÜRK HALK EDEBİYATI

- ✓ Halkın ortak ürünüdür.
- ✓ Yüzyıllar süren gelişim gösterir.
- ✓ Hece ölçüsü kullanılmıştır.
- ✓ Halkın yaşamından otaya çıkmıştır.
- ✓ Sözlü ürünlerdir, çok sonraları birileri tarafından yazıya geçirilmişlerdir.
- ✓ Türkü, destan, masal, ninni, bilmece, mani, halk hikâyeleri gibi nazım şekilleri vardır.

TÜRKÜ

- ✓ Belli bir ezgiyle söylenir.
- ✓ 7,8,11,14 'li ölçülerle söylenir.
- ✓ Hemen her konuda söylenir.
- ✓ Bölgesel özellik ve ad değişikliğine uğrayabilir.

MANİ

- ✓ "aaxa" şeklinde kafiyelenir.
- ✓ 4+3 şeklinde ölçüsü vardır.
- ✓ İlk iki dizesi ayrıık yani hazırlık özelliği taşımaktadır. Asıl mesaj üçüncü dizede verilir.
- ✓ Her konuda söylenebilir.
- ✓ Düz, cinaslı ve artık mani gibi çeşitleri vardır.

NİNİ

- ✓ Annelerin bebeklerini uyutmak amacıyla belli bir ezgi ile söylediği parçalardır.
- ✓ Çocukların psikolojisi üzerinde etkilidir
- ✓ Manzum özelliktedirler.

BİLMECE

- ✓ Çoğunlukla cevabı içinde saklı bulunan ve düşünceyi geliştirmek amacıyla türetilen soru biçimlerine denir.
- ✓ Güzel vakit geçirmek amacıyla çıkarıldıkları düşünülmektedir.
- ✓ Manzum – mensur şekilleri vardır.

ATASÖZLERİ

- ✓ Yüzyıllar süren tecrübeler sonunda ortaya çıkan özlü sözlerdir.
- ✓ Kelimeleri değiştirilemezler.
- ✓ Aynı konuda birbiriyle çelişen atasözleri olabilir.

C) DİNİ-TASAVVUFİ (TEKKE) TÜRK HALK EDEBİYATI

- ✓ Hem hece hem de aruz ölçüsü kullanılmıştır.
- ✓ Eserlerde genellikle Allah sevgisi işlenmiştir.
- ✓ Hem dörtlük hem beyit kullanılmıştır.
- ✓ Dil halkın kullandığı dil olmakla beraber Arapça-Farsça kelimelerde kullanılmıştır.
- ✓ Bu eserleri daha iyi anlayabilmek için belli bir dini bilgiye sahip olmak gerekir.
- ✓ Bu eserlerde dönemin çarpıklıkları da işlenmiştir.
- ✓ Şairler genellikle dini eğitim almışlardır.
- ✓ İlahi, nefes, şathiye, nutuk, devriye, hikmet gibi nazım şekilleri vardır.

İLÂHÎ

- ✓ Hecenin 7'li-11'li kalıbıyla belli bir ezgiyle söylenen coşkulu şiirlerdir.
- ✓ Allah'ın aşkı ve O'na kavuşma arzusu işlenir.
- ✓ Hem hece hem de aruzla yazılan ilahiler vardır.
- ✓ İlahi'ye Aleviler “**Deme**”, Bektaşiler “**Nefes**” Mevleviler “**Ayin**” adını vermişlerdir.

NUTUK

- ✓ Tekkede tarikata yeni giren müritlere dinin ve tarikatın esaslarını aktarmak için yazılan şiirlere denir.
- ✓ 11'li hece ölçüsü ile yazılır.

ŞATHİYE

- ✓ Dinin bazı inceliklerini alay edermişçesine anlatan şiirlere denir.
- ✓ Birçok şair bu şiirlerden dolayı horlanmış hatta öldürülenler de olmuştur.

HALK EDEBİYATININ TEMSİLCİLERİ

YUNUS EMRE

- ✓ Engin hoşgörüsü, insan sevgisiyle sadece bizim değil bütün dünyanın beğenisini kazanmış eşsiz bir şair, fikir adamıdır.
- ✓ İlahi aşkı ve insan sevgisini eserlerinde işlemiştir.
- ✓ Hem aruzu hem de hece vezni kullanmıştır.
- ✓ Şiirlerinde dili oldukça sadedir, zamanının halk dilini kullanmıştır.
- ✓ Nazım biçimi olarak “**ilahi**”yi seçmiştir.
- ✓ “**Risalet'ün Nushiye** (Nasihatlar Kitabı) ve **Divan**” adlı kitabı vardır.

PİR SULTAN ABDAL

- ✓ Halk edebiyatında lirik şiirin öncülerindendir.
- ✓ Halk içinde çok sevildiği için isimsiz birçok şiir onun adında yayımlanmıştır.
- ✓ Tasavvufu, halkın anlayışıyla birleştirmiştir.
- ✓ Bütün şiirlerini hece ölçüsüyle yazmıştır.
- ✓ Dili oldukça sadedir.
- ✓ Bektaşi tarikatına mensup olduğu için “nefes”leri ünlüdür.

HACI BEKTAŞI VELİ

- ✓ Bektaşi tarikatının kurucusudur
- ✓ Büyük bir bilgindir.
- ✓ Orta Anadolu'da etkin olmuştur.
- ✓ “**Malakat**”adlı Arapça eseri ünlüdür.

KAYGUSUZ ABDAL

- ✓ Kendisinden önceki şairlerden etkilenmiştir.(Özellikle Yunus'tan)
- ✓ Hem hece hem de aruz vezni kullanmıştır.
- ✓ Alaylı, nükteli, eleştirili şiirler yazmıştır.
- ✓ Edebi yazıları da vardır.
- ✓ “**Budala-name, Mugalet-name**”adlı eserleri vardır.

KAYIKÇI KUL MUSTAFA

- ✓ 17. yüzyılın önemli yeniçeri şairlerindedir.
- ✓ Kahramanca şiirleriyle tanınmıştır.
- ✓ “Genç Osman” destanıyla tanınmıştır.
- ✓ Divan şiirinden etkilenmemiştir.

KÖROĞLU

- ✓ Başkaldırının, isyanın şairidir.
- ✓ Din dışı konularda şiirler yazmıştır.
- ✓ Sultan Murat (II.) zamanında savaflara katılmıştır.
- ✓ Köroğlu adlı halk kahramanıyla aynı adı ve özellikleri taşıdığı için ikisi aynı kişi olarak anılmıştır.

DADALOĞLU

- ✓ Toroslar bölgesinde yaşamış.
- ✓ Devlet yönetiminin aşiretiyle olan mücadelesi üzerine söylediği:
“ferman padişahınsa dağlar bizindir” dizelerinin nakarat olarak kullanıldığı şiiri oldukça beğeni toplamıştır.

- ✓ **Varsağı , semai ve destanları** meşhurdur.
- ✓ Türküler yazmıştır.

KARACAOĞLAN

- ✓ Şiirlerini sade bir dille yazmıştır.
- ✓ Hece ölçüsünü ustalıkla kullanmıştır.
- ✓ Saz şairliğinin piri sayılır.
- ✓ Din dışı konularda yazmıştır.
- ✓ Koşmaları oldukça sevilmiştir.
- ✓ Kuvvetli lirik egemenliği hâkimdir şiirlerine.
- ✓ Anadolu’yu at sırtında gezip şiir söylemiştir.

ÂŞIK ÖMER

- ✓ İyi bir eğitim almamasına karşın şairler arasında yeteneğiyle kendine en üstte yer edinmiştir.
- ✓ Devrinin idarecilerini, dinini görünüş için yaşayanlarını eleştirmiştir.
- ✓ Aruzu kullanmıştır. Ancak hece ölçüsünde asıl karakterini bulmuştur.

DERTLİ

- ✓ 18. yüzyılın sonlarında yaşamıştır.
- ✓ Hem hece hem de aruz ölçüsünü kullanmıştır.
Lirik koşmalarıyla tanınmıştır.
- ✓ **Divan** ‘ı taş baskıyla basılmıştır.

EMRAH

- ✓ Erzurumludur.
- ✓ Divan edebiyatından etkilenmiştir.
- ✓ Gazel, murabbalar yazmıştır.
- ✓ Koşma ve semailerıyla tanınmıştır.

GEVHERİ

- ✓ İnce bir söyleyiş, derin bir bilgi içeren şiirleri halk arasında çok sevilmiştir.
- ✓ Divan edebiyatında etkilendiği için mazmun ve yabancı sözcükleri çokça etkilenmiştir.
- ✓ Koşmaları ve taşlamaları oldukça ünlüdür.

BAYBURTLU ZİHNİ

- ✓ Divan edebiyatına çokça dalmaya çalışmıştır.
- ✓ Saz şairi olarak ün kazanmıştır.
- ✓ **Divan’ı, Sergüzeşt-name**”adlı kitapları vardır.

ÂŞIK VEYSEL

- ✓ Çocuk yaşta kör olması ona derin bir duygu zenginliği vermiştir.
- ✓ Yurt, insan ve toprak sevgisini iliklerine kadar hissedene, bunu şiirlerinde işlemiştir.
- ✓ Halk edebiyatının ve son dönem edebiyatımızın usta şairlerindedir.
- ✓ Sivas Şarkışla Sivri alan köyünde doğmuş ve yaşamıştır.

DİVAN EDEBİYATI (KLASİK –ESKİ EDEBİYAT)

İslamiyet'in kabulünden sonra Türkler yaşamın her alanında Araplardan, Farslardan etkilenmişlerdir. Bu etkileşimin en belirgin olduğu alanların başında **edebiyat** göze çarpmaktadır.

✓ 13. yy dan itibaren şair ve yazarlar Fars- Arap etkisine girmeye başlamıştır.

✓ Şairler şiirlerini “**DİVAN**” adını verdikleri bir kitapta topladıkları için bu edebiyatına

“Divan Edebiyatı” denilmiştir.

✓ Ayrıca “klasik-eski –zümre edebiyatı” da denilir

✓ Bu edebiyatın özünde dinde tasavvuf vardır.

✓ Dil çoğunlukla halkın anlayacağı tarzda değildir.

✓ Arap ve Fars edebiyatı örnek alınmıştır.

✓ Saraydan destek gördüğü için “saray edebiyatı” da denilmiştir

✓ Ölçü olarak “**aruz ölçüsü**” kullanılmış.

✓ Çoğunlukla aşk, şarap, kadın övgü, din, ahlak, tasavvuf konuları işlenmiştir

✓ Kafiye hem göz hem de kulak için anlayışı hakimdir.

✓ Zengin ve tam kafiye sıklıkla kullanılmıştır.

✓ Divan dışında beş mesnevinin toplandığı kitaba “**hamse**” denilir.

Nazım biçimleri “**beyitle**” yazılanlar: **Gazel, kaside, mesnevi,**

✓ “**bentlerle**” yazılanlar: **rubai, tuyuğ,şarkı,terkib-i bent,terci-i bent,murabba**

BEYİTLERLE YAZILAN NAZIM ŞEKİLLERİ

1) GAZEL

✓ Güzellik, aşk, kadın, şarap gibi konuları işleyen nazım türüdür.

✓ Araplarda Farslara onlardan da Türklere geçmiştir.

✓ Gazelin ilk beyitine “**matla**”son beyitine “**makta**” denir.

✓ En güzel beyitine “**beyt’ül gazel** ya da **şah beyit**” denir

✓ Kafiye şeması: “aa,ba, ca da...” şeklindedir.

✓ “**En az beş en fazla on beş beyit**” ten oluşur.

✓ Konu birliği yoktur. Her beyit başka bir konudan bahsedebilir.

2) KASİDE

✓ Herhangi bir kişiyi ya da durumu övmek amacıyla yazılan şiirlerdir.

✓ En 33 en fazla 99 beyitten oluşur.

✓ İlk beyitine matla, son beyitine makta, şairin adının bulunduğu beyite taç beyit adı verilir.

✓ Kafiye düzeni gazelle aynıdır.

✓ Allah’ın birliğini anlatan kasidelere: TEVHİT

✓ Allah’a dua etmek için yazılanlara: MÜNACAAT

✓ Herhangi bir şahsı övmek için yazılanlara: **METHİYE**

✓ Peygamberleri övmek için yazılanlara: NAAT

✓ Birini eleştirmek için yazılanlara: HİCVİYE

✓ Ölen birinin arkasından yazılanlara **MERSİYE** kasidesi denir.

✓ Kaside: nesip-girizgâh-methiye-tegazzül-fahriye-dua bölümlerinden oluşur.

✓ En önemli kasideci **NEFİ**’dir.

3) MESNEVİ

✓ Roman ve hikâyenin yerini tutan çoğunlukla uzun konuların işlendiği nazım biçimine denir.

✓ Her beyit kendi arasında kafiyeli olduğu için uzun yazılmaya imkân vermiştir.

✓ Beyit sınırı yoktur.

✓ Çoğunlukla hikemi konular, efsaneler, kahramanlık ve aşk konuları işlenmiştir.

✓ Leyla-Mecnun mesnevisi en çok okunan olmuştur.

UYARI: Bunların dışında uzun ve kısa mısraların ard arda sıralanmasıyla yazılan **Müstezat**, günümüz manileri gibi kafiyeleşen kıt’alar da yazılmıştır. Kıtalar aaxa şeklinde kafiyelenir.

BENTLERLE YAZILAN NAZIM ŞEKİLLERİ

1) TERKİB_İ BENT

- ✓ 5 ile 15 bent arasında değişir uzunluğu.(15 ten fazla olan da var)
- ✓ Her bent 8–15 beyit arasında değişir.
- ✓ Didaktik, felsefi, eleştiri konularında yazılır.
- ✓ Gazel gibi kafiyelenir.
- ✓ Ziya Paşa'nın terki-i bendi meşhurdur

2) TERCİ_İ BENT

- ✓ Terki-i bente benzer.

3) TUYUĞ

- ✓ Divan edebiyatına Türklerin kattığı bir türdür.
- ✓ Felsefi konular işlenmektedir.
- ✓ Kadı Burhanettin'in tuyuğları meşhurdur

4) RUBAİ

- ✓ Kafiyelenişi aaxa şeklindedir.
- ✓ Aruzun belli kalıplarıyla yazılır.
- ✓ Felsefi ve hikemi derinliği olan konular işlenmiştir.
- ✓ İran'da ÖMER HAYYAM, Türk edebiyatında MEVLANA'nın rubaileri meşhurdur.

5) ŞARKI

- ✓ Türklerin divan edebiyatına kattığı bir türdür.
- ✓ Aşk kadın şarap konuları işlenmiştir.
- ✓ Nedim bu türün en önemli temsilciliğini yapmıştır.
- ✓ Üçüncü mısrasına "miyan" denir.

DİVAN EDEBİYATININ ŞAİR VE YAZARLARI

HOCA DEHHANİ

- ✓ Divan edebiyatının kurucusu kabul edilir.
- ✓ Yirmi bin beyitlik "**Selçuk Şehnamesi**" adlı kitabı vardır.
- ✓ Vatan hasreti ile ilgili şiirleri vardır.

MEVLANA

- ✓ Mevlevi tarikatının kurucusudur.
- ✓ **Mesnevi** adlı yüz bin beyitlik eseri vardır
- ✓ **Divan-ı Kebir, Mektubat** adlı eserleri de vardır.
- ✓ 13.yy. tasavvuf şairidir.
- ✓ Bütün eserlerini Farsça yazmıştır.

NECATİ BEY

- ✓ Divanı vardır.
- ✓ Millileşme akımını savunmuştur.
- ✓ Eserlerinde sade bir dil kullanmıştır.
- ✓ Divan şiirine bir yerlilik, bir ulusallık kazandırmaya çalışmıştır.

AHMEDİ

- ✓ 14. yy. da tanınmış bir şairdir.
- ✓ İran edebiyatının bütün özelliklerini edebiyatımıza katmaya çalışmıştır.
- ✓ Din dışı konularda şiirler yazmıştır.
- ✓ "**Cemşit u Hurşit, İskendername Divan'ı**" adlı eserleri vardır.

ŞEYHİ

- ✓ 15. yyda yaşamıştır.
- ✓ Tasavvufi şiirleri ağırlıktadır.
- ✓ Çağının dil inceliklerini eserlerinde yansıtmıştır.
- ✓ Devrinin bozukluklarını bir eşekten yola çıkarak şikâyet ettiği “**HARNAME**”adlı kitabı meşhurdur. Bu kitap birçok yönüyle fabl özelliği taşımaktadır.
- ✓ **Harname, Hüsrev ü Şirin ve Divan** adlı kitapları vardır.

ALİ ŞİR NEVAİ

- ✓ Çağatay Türk edebiyatını en önemli temsilcisi sayılır
- ✓ “**Muhakemet’ül Lugateyn**”adlı kitabıyla Türkçe-Farsçayı karşılaştırmış ve Türkçenin Farsçadan üstün olduğunu söylemiştir.
- ✓ “**Hamse**” (beş mesnevi) sahibidir.
- ✓ **İlk bibliyografya kitabımız** (şairlerin hayatını almış) olan “**Mecalisü’ün Nefais**”adlı kitabı vardır.
- ✓ Türkçenin musiki ve vezin kalıplarını içeren **Mizanül Evzan** adlı kitabı vardır.
- ✓ Devlet adamlığı yapmıştır.

FUZULİ

- ✓ Duygu, düşünüş ve edebiyat açısından Türk edebiyatının en büyük şairi sayılır.
- ✓ Lirik şiirleri oldukça meşhurdur.
- ✓ Platonik bir aşk anlayışı vardır.
- ✓ Azeri Türkçesini kullanmıştır.
- ✓ Uçsuz bir hayal dünyasına, derin bir bilgiye sahiptir.
- ✓ Kerbela da türbedarlık yaptığı söylenir.
- ✓ Ona göre şair bilgisiz olamaz, ilham olmadan şiir yazılmaz. Şiir bir Allah lüfüdür.
- ✓ “**Şikâyetname**” adlı eseri devrin bozukluklarını anlatan “**hiciv**”dalında **ilk mektuptur.**
- ✓ **Türkçe Divanı, Farsça Divanı, Arapça Divanı, Hadikat’üs Süeda, Beng ü Bade, Leyla ü Mecnun Mesnevisi, Hadisi Erbain, Şikâyetname** adlı kitapları vardır.
- ✓

SİNAN PAŞA

- ✓ 15.yüzyılın nesir yazarıdır.
- ✓ Dili oldukça süslüdür.
- ✓ “**Tazarru -name**”adlı eseri oldukça meşhurdur. Seciler ve söz sanatlarıyla doludur.

BAKİ

- ✓ Şairlerin sultanı lakabıyla anılır(sultan’uş şuara)
- ✓ Kanuni’nin iltifatına çokça mazhar olmuştur.
- ✓ Genellikle din dışı konularda şiir yazmıştır.
- ✓ Ahenk ve kulak için kafiyeye çok düşkündür.
- ✓ 16.yyda yaşamış en büyük şairdir.
- ✓ **Divan’ı ve Kanuni Mersiyesi** meşhurdur.
- ✓

NEFİ

- ✓ Kasidenin Türk edebiyatındaki tartışmasız lideridir.
- ✓ Övdüğünü göğe çıkarır, yediğini yerin dibine geçirir. Sınırlaması yoktur.
- ✓ Dili oldukça süslüdür.
- ✓ Öldürüldüğü söylenir şiirleri yüzünden.
- ✓ “**Sihamı- Kaza** adlı eseri vardır.

KÂTİP ÇELEBİ

- ✓ “**Cihan-numa, Keşf’uz Zunün, Mizan’ül- Hak**”adlı eserleri vardır.
- ✓ Didaktik eserler yazmıştır.

BAĞDATLI RUHİ

- ✓ Toplumcu bir özelliğe sahiptir.
- ✓ Döneminin aksaklıklarını terki-i bentleriyle eleştirmiştir.
- ✓ Tarikata girmesine rağmen din dışı şiirleri vardır.

NABİ

- ✓ Asıl adı Yusuf'tur.
- ✓ 17. yy da yetişmiştir.
- ✓ Didaktik – hikemi şiirin edebiyatımızdaki en iyi temsilcisi sayılır.
- ✓ Akıcı ve düzgün bir dili vardır.
- ✓ Oğlu için yazdığı “**Hayriye**”adlı kitabı meşhurdur.
- ✓ **Farsça ve Türkçe Divanı, Hayrabat, Sürname** adlı kitapları vardır

EVLİYA ÇELEBİ

- ✓ Edebiyatımızın seyahat yazarlarının piridir.
- ✓ “**Seyahat-name**” adlı eseri vardır.

NEDİM

- ✓ Lale Devri (18. yy) nin eğlencelerini eserlerinde en iyi yansıtan şairdir.
- ✓ Şiirde mahallileşme akımını başlatan ve yerleştiren şairdir.
- ✓ Tasavvufun etkisinde kalmayan tek şairdir.
- ✓ İstanbul Türkçesi ile yazmıştır.
- ✓ Halk dilini, inanışlarını şiirlerinde işlemiştir.
- ✓ Divan edebiyatının klasik söylemlerine(mazmun) yenilerini katmıştır.
- ✓ “Şarkı” nazım şeklini en ustaca kullanan şair olmuştur.
- ✓ Hece vezniyle şiirleri de vardır.

ŞEYH GALİP

- ✓ Divan edebiyatının son büyük şairidir.
- ✓ Yenileşme hareketlerine uygun şiirler yazmıştır, halk söylemlerini eserlerinde kullanmıştır.
- ✓ Hece ölçüsüyle şiirler yazmıştır.
- ✓ Genel olarak dili süslü ve ağırdır.
- ✓ “**Hüsn ü Aşk**” adlı mesnevisi meşhurdur.

TANZİMAT EDEBİYATI

- ✓ Tanzimat Fermanının ilanından sonra bu edebiyatın tohumları serpilmeye başlamıştır.
- ✓ Batılı tarzda ilk eserler bu dönemde verilmeye başlanmıştır.
- ✓ Hak, adalet, özgürlük, vatan kelimeleri bu dönemde ilk defa kullanılmaya başlanmıştır.
- ✓ Tanzimat edebiyatı kendi arasında ikiye ayrılır.(Birinci-ikinci dönem)
- ✓ Yazı dilini halkın anlayacağı dile yakınlaştırmaya çalışmışlardır.
- ✓ Tiyatroyu halkı aydınlatma aracı olarak görmüşlerdir.
- ✓ Toplumcu bir çizgi tutmaya çalışmışlardır.
- ✓ Divan edebiyatındaki “bölüm güzelliğine” karşın “konu bütünlüğüne, güzelliğine” önem vermişlerdir.
- ✓ Tanzimat birinci dönem sanatçıları(Şinasi, N. Kemal, Ziya Paşa, Ahmet Mithat) ikinci dönem sanatçılarına göre daha halkçı olmuşlardır.

BİRİNCİ DÖNEM TANZİMAT EDEBİYATI

- ✓ Divan edebiyatını eleştirmelerine rağmen onun etkisinden kurtulamamışlardır.
- ✓ Vatan millet, hak adalet, özgürlük gibi kavramlar ilk defa bu dönemde kullanılmaya başlanmıştır.
- ✓ Batılı anlamda ilk eserler bu dönemde verilmeye başlanmıştır.
- ✓ **Toplumu** bilinçlendirmek için edebiyatı bir araç olarak görmüşlerdir.
- ✓ Dilin sadeleşmesi gerektiğini söylemişler ancak pek başarılı olamamışlardır bu konuda.
- ✓ Roman, modern hikâye, tiyatro, gazete, eleştiri, anı bu dönemde kullanılmaya başlanmıştır.
- ✓ Bu dönemin sanatçıları aynı zamanda devlet adamı sıfatı da taşıyorlardı.
- ✓ Klasizm(Şinasi, A.Vefik Paşa) romantizm (N. Kemal, A. Mithat) den etkilenmişlerdir.

BİRİNCİ DÖNEM TANZİMAT EDEBİYATI SANATÇILARI

ŞİNASİ (1826–1871)

- ✓ Edebiyatımıza birçok yeniliğin yerleşmesini sağlamıştır.
- ✓ Asıl adı İbrahim'dir.
- ✓ İlk tiyatro, ilk şiir çevirisi, ilk özel gazete, ilk makale, ilk noktalama işaretini kullanan kişidir.
- ✓ Halk için sanat görüşünü benimsemiştir.
- ✓ İlk tiyatro eserimizi: **ŞAİR EVLENMESİ** ni yazdı.
- ✓ İlk makaleyi yazdı: **TERCÜMAN-I AHVAL MUKADDİMESİ**
- ✓ İlk özel gazetesi çıkardı: **TERCÜMAN- I AHVAL**
- ✓ Eserleri: **Durub u Emsalı Osmaniyye (Osmanlı Atasözleri Kitabı)**
Tercüme i Manzume (Çeviriler)
Müntehabat –ı Eşar(şiiirleri)
Divan-ı Şinasi
Tasvir i Efkâr

NAMİK KEMAL (1840–1888)

- ✓ Vatan şairimizdir.
- ✓ Toplumcu bir sanat çizgisindedir.
- ✓ Vatan, millet, özgürlük kelimelerini edebiyatta ilk kullanan kişidir.
- ✓ Tiyatroları oldukça ses getirmiştir. Tiyatroyu bir eğlence ve halkı bilinçlendirme aracı olarak görmüştür.

- ✓ Romantizmin etkisindedir.
- ✓ Eserleri: ilk tarihi romanımız; **CEZMİ**

İlk edebi romanımız ;**İNTİBAH**

Tiyatroları : **Vatan yahut Silistre, Zavallı Çocuk, Gülnihal, Kara Bela,Celalettin**

Harzermşah

Eleştiri eserleri: **Renan Müdafenamesi, Tahrib-i Harabat (Ziya Paşa'ya karşı)**
İrfan Paşa'ya Mektup, Takip

Diğer eserleri: **Kaniye, Silistre Muhasarası, Osmanlı Tarihi, Büyük İslam Tarihi, Evrak-ı**

Perişan

ZİYA PAŞA (1825–1880)

- ✓ İlk edebiyat tarihi taslağı sayılan "**Harabat**" eserini yazmıştır.
- ✓ Halk şiirinin ve dilinin gerçek edebiyatımız olduğunu belirten "**Şiir ve İnşa**" adlı makalesini yazmasına rağmen kendisi böyle davranmamıştır.
- ✓ Biçimce eski içerikçe yeni olmaya gayret göstermiştir.
- ✓ Terki-i bent, terci-i bent'leri meşhurdur.
- ✓ Bir çok dizesi halk arasında atasözü gibi kullanılmıştır.
- ✓ Eserleri: Zafname, Harabat, Eş'ar-ı Ziya, Defter-i Amal, Terki-i Bent, Terci-i Bent

AHMET MİTHAT EFENDİ (1844–1912)

- ✓ Halk için roman geleneğini benimsemiştir.
- ✓ Halkın anlayacağı bir dilde ve onları ilgilendiren konularda eserler vermiştir.
- ✓ İlk hikâye örneklerimizden biri sayılan :”**Letaif-i Rivayet**”i yazmıştır.
- ✓ Romantizmden etkilenmiştir.
- ✓ **Hasan Mellah, Hüseyin Fellah, Falatun Bey ve Rakım Efendi, Yer Yüzünde Bir Melek, Henüz On Yedi Yaşında.**

ŞEMSETTİN SAMİ (1850–1904)

- ✓ Devrinin en büyük dil bilgini sayılmıştır.
- ✓ İlk romanımız olan: **Taaşuk –U Talat ve Fitnat** adlı eseri yazmıştır.
- ✓ **Kamus u Türkî** adlı sözlüğü yazmış.
- ✓ **Kamus u Fransevi ve Kamus-ı Alam’ı** yazmıştır.

AHMET VEFİK PAŞA (1829-1892)

- ✓ Tiyatromuzun en büyük kilometre taşı sayılır.
- ✓ Bursa’da kendi adıyla tiyatro kurmuştur.
- ✓ Halkın tiyatroyu sevmesi için özellikle Moliere’den çeviriler yapmıştır.
- ✓ **İnfiali Aşk, Dudu Kuşlar, Zor Nikâh, Zoraki Tabip, Kadınlar Mektebi ,Şecere-i Türk** eserlerinden bazılarıdır.

İKİNCİ DÖNEM TANZİMAT EDEBİYATININ ÖZELLİKLERİ

- ✓ Bireysel konulara dönülmüştür.
- ✓ Sanat, sanat içindir, görüşü benimsenmiştir.
- ✓ Dil oldukça ağırlaştırılmıştır.
- ✓ Tiyatro eserleri oynanmak için değil okunmak için yazılmıştır.
- ✓ Realizm ve natüralizm baskın akımlar olarak göze çarpar.

İKİNCİ DÖNEM TANZİMAT EDEBİYATININ SANATÇILARI

RECAİZADE MAHMUT EKREM (1847- 1914)

- ✓ İlk realist romanımız olan: **ARABA SEVDASI**’nı yazmıştır.
- ✓ Tefik Fikret’in akıl hocasıdır.
- ✓ Muallim Naci ile uzun yıllar süren “**eski-yeni**”kavgasında yeniyi savunmuştur.
- ✓ “**Sanat sanat içindir ve kafiye kulak içindir**”. Görüşünü benimsemiştir.
- ✓ Oğlunun erken ölümü onu bireysel ve hüznü eserler vermeye zorlamıştır.
- ✓ “**Her güzel şiirin konusudur**”diyerek şiirin konu zenginliğine katkı yapmıştır.
- ✓ Muallim Naci’nin Zemzeme’sine karşılık DEMDEME adlı kitabı yazmıştır.
- ✓ Tiyatroları: **Afife Anjelik, Çok Bilen Çok Yanılır, Vuslat**
- ✓ **Şiirleri: Zemzeme, Nağme-i Seher**
- ✓ **Talim-i Edebiyat** adlı eseri onun edebiyata dair görüşleri içeren en önemli eseridir.

ABDULHAK HAMİT TARHAN (1852–1937)

- ✓ Edebiyatımızın en bireysel şairlerindendir.
- ✓ Batılılaşma hareketinin asıl öncüsü olarak kabul gördüğü için kendisine “**şairi azam**”(büyük şair) lakabı verilmiştir.
- ✓ Gözlem ve izlenimleriyle şiir yazmıştır.
- ✓ Düşünen adamdan çok yapan adam özelliği taşımaktadır.
- ✓ Tiyatroları oynanmaya uygun değildir.(**Macera-yı Aşk, Sabru Sebat, içli Kızlar, Finten, Nesteren, Liberte**)
- ✓ Romantizmin etkisinde, metafizik konuları, ölüm, aşk gibi temalar içeren eserler vermiştir.
- ✓ **Makber, Ölü, Bunlar O’dur, Hacle, Garam, İlham-ı Vatan** şiir kitaplarıdır.

DÖNEMİN BAĞIMSIZLARI SAYILAN SANATÇILAR

MUALLİM NACİ (1850–1893)

- ✓ Rezaizade Mahmut Ekrem’le eski- yeni kavgasında eski’yi savunmuştur.
- ✓ Batılı tarzda şiirler de yazmıştır.
- ✓ Dili ağırdır ;ancak başarılıdır.
- ✓ Eserleri: **Ateşpare, Füzuran, Şerare (şiir)**
Demdeme, Muallim (eleştiri)
Islahat-ı Edebiye (sözlük)

NABİZADE NAZİM (1862–1893)

- ✓ İlk köy romanımız kabul edilen: **Karabibik**’i yazmıştır.
- ✓ Realizm, natüralizm’in öncülerinden sayılır.
- ✓ İlk psikolojik roman denemesi sayılan: **Zehra**’yı yazmıştır.

TANZİMAT EDEBİYATINDA ROMAN VE HİKÂYE

- ✓ Bütün eserler teknik açıdan zayıftırlar.
- ✓ Duygusal ve acıklı konular işlenmiştir.
- ✓ Yazarlar olaylara müdahalede bulunmuştur.
- ✓ Eserlerde karakter oluşturulamamıştır. Genellikle ya iyi ya da kötü özellik taşıyan tipler kullanılmıştır.
- ✓ İyiler eserlerin sonunda mükâfat alırlar, kötüler de cezalarını alırlar.
- ✓ Tanzimat ikinci dönemin sanatçıları birinci dönemkilere göre daha başarılı olmuştur.

TANZİMAT EDEBİYATINDA ELEŞTİRİ

- ✓ Bu dönemde genellikle “**eski- yeni**”kavgasına dayanan eleştiriler olmuştur.
- ✓ N.Kemal’in Ernest Renan’ı eleştiren Renan Müdafaaanamesi bu dönemin önemli eserlerindendir.
- ✓ Muallim Naci ile Rezaizade Mahmut Ekrem arasındaki Demdeme-Zemzeme tartışması da bu dönemin önemli örneklerindendir.

TANZİMAT EDEBİYATINDA TİYATRO

- ✓ Tiyatro ilk defa bu dönemde görülmeye başlanmıştır.
- ✓ İlk tiyatro örneği Şinasi’nin Şair Evlenmesi’dir.
- ✓ İlk dönemin sanatçıları tiyatroyu bir eğitim aracı olarak görmüşlerdir.
- ✓ İkinci dönemin sanatçıları da tiyatroyu eğlence olarak görmüşler; ancak onların tiyatroları oynanmak için değil okunmak için yazılmışlardır.

SERVET-İ FUNUN EDEBİYATI (1896–1901)

EDEBİYATI CEDİDE (YENİ EDEBİYAT)

- ✓ Rezaizade'nin önderliğinde Servet-i Funun Dergisi etrafında toplanan bazı gençler Tevfik Fikret'in derginin başına getirilmesiyle edebi bir topluluk özelliği kazanır.
- ✓ Sonraları Cenap Şahabettin, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit, Celal Şahin, Ali Ekrem, Halit Ziya'nı katılımıyla genişler.
- ✓ Devlet yönetiminin baskıcılığını bahane ederek toplumsal konulara eğilmediler.
- ✓ Fransız edebiyatına aşırı bağlı kaldılar.
- ✓ Aruz başarıyla ölçüsü kullanılmıştır.(Sadece T. Fikret "Şermin" adlı eserini hece ölçüsüyle yazmıştır.)
- ✓ Hep uzak ülkelere gitme hayaliyle yaşadılar.
- ✓ Sanat, sanat içindir ilkesine bağlı kaldılar.
- ✓ Nazım (şiir) nesre (düz yazı) yaklaştırılmıştır. Konu bütünlüğüne önem verilmiştir.
- ✓ Batı'dan sone ve terza-rima gibi yeni nazım şekilleri ithal edilmiştir.
- ✓ Roman dalında Halit Ziya oldukça başarılı eserler vermiştir.
- ✓ Şiirde parnasizm ve sembolizmden etkilenmişlerdir.

SERVET-İ FUNUN EDEBİYATININ SANATÇILARI

TEVFİK FİKRET(1867-1915)

- ✓ Kendi akımının ve Türk edebiyatının en önemli şairlerindedir.
- ✓ Aruz ölçüsünü Türkçeye başarıyla uygulamıştır.
- ✓ Fen, bilim, teknik onun kalemıyla şiirimize girmiştir.
- ✓ Parnasizm akımından etkilenmiştir.
- ✓ Şiiri düz yazıya yaklaştırmıştır.
- ✓ Şermin adlı eserinde hece ölçüsünü kullanmıştır.
- ✓ Servet-i Funun dan sonra her hangi bir topluluğa katılmamış, bazı sosyal şiirler yazmıştır.
- ✓ Türk edebiyatında ilk defa İstanbul'u eleştiren şair olmuştur.(SİS şiiri)
- ✓ Mehmet Akif ile atışmışlardır. Oğlu Amerika'ya okumak için gider; ancak papaz olur.
- ✓ Eserleri: **Rubab-ı ŞİKESTE, Haluk'un Defteri, Rubab-ın Cevabı, Tarih-i Kadim, Doksan Beşe Doğru, Şermin,**

HALİT ZİYA UŞAKLIGİL (1866–1945)

- ✓ Birçok edebi türde eser vermesine rağmen asıl ününü romanlarda bulmuştur.
- ✓ Sanatlı bir söyleyişi, iyi bir gözlemciliği vardır.
Romanlarında üst tabakanın hayat özelliklerini işlemesine rağmen hikâyelerinde sıradan insanları işlemiştir.
- ✓ Realizm ve natüralizmi benimsemiştir.
- ✓ Eserleri teknik açıdan kuvvetlidir, bu yönüyle romancılığımızın ustası sayılır.
- ✓ Şiirleri düz yazıya oldukça yakındır.
- ✓ Eserleri : **Aşk-Memnu, Mai ve Siyah, Kırık Hayatlar, Bir Ölünün Defteri, Aşka Dair,Kâbus, Fûruzan...**

CENAP ŞAHABETTİN (1870–1934)

- ✓ Sanat, sanat içindir görüşünü benimsemiştir.
- ✓ Halk arasında birçok dizesi atasözü gibi kullanılmaktadır.
- ✓ Dilini süslemiş, kelime oyunları bol, söz sanatları oldukça fazla kullanmıştır.
- ✓ Şaire göre "şiir kelimelerle resim yapma işidir".
- ✓ Eserleri: **Hac Yolunda, Evrak-ı Eyyam, Tamat, Nesr-i Harp, Nesr-i Sulh, Afak-ı Irak Tiryaki Sözler.**

MEHMET RAUF (1876–1931)

- ✓ İlk psikolojik romanımız olan “EYLÜL”ü yazmıştır.
- ✓ Çok fazla bir edebi kimliği yoktur.
- ✓ Halit Ziya'nın etkisinde kalmıştır.

SERVET-İ FUNUN DÖNEMİNİN BAĞIMSIZ İSİMLERİ

MEHMET AKİF ERSOY(1873–1936)

- ✓ Türk edebiyatının en meşhur şairidir.
- ✓ Sanat toplum için kullanmıştır.
- ✓ Osmanlı toplumunun üzerine serpilen ölü toprağını kaldırmak için gecesini gündüzüne katan mücadeleci fikir adamıdır.
- ✓ Hayatı olduğu gibi edebiyata yansıtmıştır.
- ✓ Aruzu başarıyla kullanmıştır.
- ✓ Epik – lirik şiiri ustaca kullanmıştır.
- ✓ İslam birliği (ümmet bilinci) ni yerleştirmek için uğraşmıştır.
- ✓ Tek eseri “SAFAHAT”tır.

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR(1864–1944)

- ✓ Realist-natüralist bir yazardır.
- ✓ Toplum için sanat görüşündedir.
- ✓ Hemen her şey onun eserlerine konu olmuştur.
- ✓ Mizaha, günlük konuşmalara çok sık başvurmuştur.
- ✓ Ona göre roman sokağın aynasıdır.
- ✓ Yabancı hayranlığı, mürebbiye takıntısını, kadın dedikodularını eserlerinde sıkça işlemiştir.
- ✓ Eserleri İstanbul merkezlidir. Anadolu yoktur.
- ✓ Eserleri: Şık, Mürebbiye, İffet, Şipsevdi, Gulyabani, Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Ben Deli Miyim? Nimetşinas

FECR-İ ATİ DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI(1908–1911)

- ✓ Servet-i Funun'un dergisinin kapanmasından sonra II. Meşrutiyet'in ilanı ile ortaya çıkan özgür ortamda her hangi bir edebi topluluk yoktu. Bu değerlendirmek için bir araya gelen **Tahsin Nihat, Faik Ali, Emin Bülent, Ahmet Haşim, Fazıl Ahmet, Refik Halit, Yakup Kadri, Cemil Süleyman** gibi birkaç şair ve yazarın oluşturduğu topluluktur.
- ✓ Türk edebiyatında **ilk kez** bildiri yayınlayan edebi topluluktur.
- ✓ Yetenekli sanatçıların bir araya getirilmesi gerektiği bildirildi.
- ✓ Batının eserleri Türkçeye çevrilecek.
- ✓ “**Sanat şahsi ve muhteremdir**” ilkesi savunulmuş.
- ✓ **Şiirlerde** aşk doğa ve kişisel konular işlenmiştir.
- ✓ Aruz ölçüsü kullanılmıştır.
- ✓ Fransız sembolistlerden etkilenmiştir.
- ✓ Çok fazla bir etki bırakmadan dağılmışlardır.

FECR-İ ATİ DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATININ SANATÇILARI

AHMET HAŞİM(1884–1933)

- ✓ Dış görünüşü düzgün olmadığı için genellikle akşam dışarı çıkmayı yeğlemiştir. Bu psikoloji bütün hayatını etkilemiştir.
- ✓ Hep bilinmeyen bir yere “**O Belde**”ye gitmeyi arzulamıştır.
- ✓ Hece ölçüsünü hiç kullanmamış hep aruz ölçüsünü kullanmıştır.
- ✓ **Şiir sözden çok musikiye yakındır.**”der.
- ✓ Şiir duyulmak için yazılır anlaşılacak için değildir.
- ✓ Dili oldukça ağırdır.
- ✓ Batılı simbolistler gibi her şeyi sembollerle ifade etmiştir.
- ✓ Özellikle **akşam güneşinin batışını, günün şafağını** anlatmaya çalışmıştır.
- ✓ Ahmet Haşim aslında bir empresyonisttir.
- ✓ Eserleri **Göl Saatleri, Piyale, Guraphane-i Laklakan, Bize Göre, Frankfurt Seyahatnamesi.**

EMİN BÜLENT SERDAROĞLU(1886-1942)

- ✓ Diğer Fecr-i Aticilere göre toplumsaldır.
- ✓ Victor Hugo’ya karşı yazdığı “**Kin**” şiiri önemlidir.
- ✓ Grup arkadaşlarına göre başarılı bir şairdir.

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- ✓ Osmanlılık fikrinin iflasından sonra artık Türkçülük akımı yükselen değer olmaya başlamıştır.
- ✓ 1911’da Selanik’te çıkarılmaya başlanan “**Genç Kalem**”Dergisi etrafında bir araya gelen **Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem, Ziya Gökalp** gibi aydınlar Milli Edebiyatın oluşumunu başlatmışlardır.
- ✓ Daha sonra İstanbul’da Türk Derneği, Türk Yurdu, Türk Ocağı dergileri yayınlanmıştır.
- ✓ Milli Edebiyatının genel özellik olarak;
- ✓ Dil sade olmalıdır.
- ✓ Dildeki yabancı kelimeler atılmalı; ancak Türkçeye yerleşmiş kelimeler Türkçe gibi kullanılmaya devam edilmelidir.
- ✓ İstanbul Türkçesi esas kabul edilmelidir.
- ✓ Şiirde hece ölçüsü kullanılmalı.
- ✓ Edebiyat toplumun hizmetinde olmalı.
- ✓ Milletın dertleri, sevinçleri esas alınmalı.
- ✓ Roman ve hikâye teknik açıdan kuvvetlenmiştir.

MİLLİ EDEBİYATIN SANATÇILARI

ÖMER SEYFETTİN (1884–1920)

- ✓ Türk edebiyatının en önemli hikâyecisidir.
- ✓ Yeni Lisan adlı makalesi Milli Edebiyatın kanunlarının ilanı sayılır.
- ✓ Sade dil akımının öncüsüdür.
- ✓ Anadolu’nun insanın hayat şartlarını hikâyelerini yansıtmıştır.
- ✓ Dilde, fikirde, işte milliyetçilik fikrini yerleştirmiştir.
- ✓ Çocukluk anıları, efsaneleri hikâyelerinde işlemiştir.
- ✓ Eserleri: **Bomba, Yalnız Efe, Efruz Bey, İlk Düşen Ak, Yüksek Ökçeler, Gizli Mabet, Bahar ve Kelebekler...**

ZİYA GÖKALP (1876–1924)

- ✓ Türk milliyetçiliğini esaslara bağlamıştır.Sistematize etmiştir.
- ✓ Sosyal hayatı ve kurumlarımızı Batı'ya göre düzenlenmelidir.
- ✓ Eserlerinde halk dilini kullanmıştır.
- ✓ Halkın dertlerini isteklerini yansıtmaya çalışmıştır.
- ✓ “Türkçülük, Türk milletini yükseltmektir” diyerek bu ifade doğrultusunda hareket etmiştir.
- ✓ Eserleri: Türkçülüğün **Esasları, Kızıl Elma, Türkleşmek-İslamlaşmak -Muasırlaşmak, Türk Medeniyet Tarihi, Malta Mektupları.**

MEHMET EMİN YURDAKUL (1869–1944)

- ✓ Anadolu insanın yabancılara başkaldırısını çok güzel yansıtmıştır.
- ✓ Toplumcu sanat anlayışıyla milliyetçi çizgide eserler vermiştir.
- ✓ Hece ölçüsü kullanılmıştır.
- ✓ Eserleri: Türkçe **Şiirler, Türk Sazı, Ey Türk Uyan, Tan Sesleri, Ordunun Destanları, Zafer Yolunda, Turana Doğru, İsyân ve Dua, Mustafa Kemal, Fazilet ve Adalet...**

YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU (1889–1974)

- ✓ Edebiyatın her alanında eser vermiştir.Fecr-i Atı'nın dağılmasından sonra Milli Edebiyat içinde yer almıştır.
- ✓ Çoğunlukla içinde yaşadığı toplumun dertlerini eserlerinde işlemiştir.
- ✓ Anadolucu, Atatürkçü bir çizgide kalmıştır.
- ✓ Esas ününü romancılık alanında bulmuştur.
- ✓ Kuvvetli bir gözlem gücü vardır.
- ✓ Realist bir çizgide yaşamıştır.
- ✓ Eserlerinde aydın-halk çatışmasını yansıtmıştır.
- ✓ Eserleri: ROMANLARI: **Kiralık Konak, Ankara, Nur Baba, Hüküm Gecesi,Sodom ve Gomore, Yaban, Bir Sürgün, Panorama**
HİKÂYELERİ: **Milli Savaş Hikâyeleri, Rahmet**
DİĞER ESERLERİ: **Erenlerin Bağından, Zoraki Diplomat, Vatan Yolundan, Anamım Kitabı**

HALİDE ADİP ADIVAR (1884–1964)

- ✓ Edebiyatçılığının yanında bir asker gibi cephe gerisinde mücadele vermiştir.
- ✓ Romanlarında aşk, kadının psikolojisini, doğu-batı çatışmasını, eski-yeni kavgasını işlemiştir.
- ✓ Romanlarında kuvvetli bir gözlem vardır.
- ✓ Kurtuluş Savaşı eserlerinde çokça yer edinmiştir.
- ✓ Edebiyatın hemen her alanında eser vermiştir.
- ✓ Dili çok başarılı değildir.
- ✓ Eserleri: Ateşten **Gömlek, Vurun Kahpeye, Türkün Ateşle İmtihani, Sinekli Bakkal, Mor Salkımlı Ev, Dağa Çıkan Kurt, Tatarcık, Zeyno'nun Oğlu...**

REŞAT NURİ GÜNTEKİN (1889–1958)

- ✓ Anadolu'nun dertlerini, sıkıntılarını, inançlarını eserlerinde işlemiştir.
- ✓ Sade ve yapmacıksız bir dil kullanmıştır.
- ✓ “**Çalıkuşu**”romanı en ünlü eseridir.(aslında bir tiyatro eseri olarak yazılmıştır)
- ✓ Müfettişlik yaptığı için Anadolu'yu gezmiş ve onların sıkıntılarını, sevinçlerini edebi eserlerinde sıkça kullanmıştır.
- ✓ Eserleri: **Çalıkuşu, Damga, Dudaktan Kalbe, Acımak, Yeşil Gece, Yaprak Dökümü, Kızılık Dalları, Gökyüzü, Eski Hastalık, Ateş Gecesi, Miskinler Tekkesi**

REFİK HALİT KARAY (1888-1965)

- ✓ Halk dilini eserlerinde oldukça başarılı olmuştur.
- ✓ Kuvvetli bir gözlemciliği vardır; ancak iç gözlemde başarılı değildir.
- ✓ Eserleri: Memleket **Hikâyeleri**, **İstanbul'un İyüzü**, **Yezidin Kızı**, **Çete**, **Sürgün**, **BU Bizim Hayat**, **Kadınlar Tekkesi**, **Karlı Dağdaki Ateş...**

YAHYA KEMAL BEYATLI (1884-1958)

- ✓ Modern edebiyatımızın en büyük şairlerindedir.
- ✓ Batılı tarzda şiirimize düzen vermiştir.
- ✓ Aruzu Türkçeye başarıyla uygulamıştır. “OK” şiiri hariç bütün şiirlerini aruzla yazmıştır.
- ✓ Şiir musikiden başka bir musiki”dir derdi.
- ✓ Parnasizmden etkilenmiştir.
- ✓ İstanbul’u, Osmanlı’nın ihtişamlı zamanında gezmek, tabiat, ölüm, rintlik gibi konuları işlemiştir.
- ✓ Şiirlerinin mükemmel olması için uğraş vermiştir, bu konuda oldukça titizdir.
- ✓ Edebiyatın hemen her alanında eser vermiştir; ancak asıl ününü şiirde kazanmıştır.
- ✓ Eserleri: **Kendi Gök Kubbemiz**, **Eski Şiirin Rüzgârıyla**, **Aziz İstanbul**, **Eğil Dağlar**, **Portreler**,
- ✓ **Rubailer ve Hayyam’ın Rubailerini Türkçe Söylemiş.**

PEYAMİ SAFA (1899-1961)

- ✓ Geçim derdiyle yazarlığa başlamıştır.
- ✓ Bir ayağından sakat olduğu için bu psikolojiyi eserlerine yansıtmıştır.
- ✓ “Server Bedii” lakabıyla eser yazmıştır.
- ✓ Edebiyat, felsefe, tıp, psikoloji alanında yeterli bir bilgin sayılır.
- ✓ Psikolojik çözümlenmeleri çok başarılıdır.
- ✓ Eserleri; Dokuzuncu **Hariciye Koğuşu**, **Sözde Kızlar**, **Mahşer Bir Akşamdı**, **Canan**, **Matmazel Noralya’nın Koltuğu**, **Atilla**, **Harbiye**, **Şimşek...** gibi eserleri vardır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATININ GENEL ÖZELLİKLERİ (1923–1940)

- ✓ Aruz ölçüsü bırakılmıştır. Serbest ölçü ve hece ölçüsü kullanılmıştır.
- ✓ Dilde sadeleşme hareketi başarıya ulaşmış ve İstanbul Türkçesi esas alınmaya başlanmıştır.
- ✓ Edebiyatımız İstanbul aydınlarının tekelinden kurtulmaya başlanmıştır. Anadolu’dan aydın yetişmeye başlamıştır.
- ✓ Romanda ve hikâyede halk gerçekleri tamamen yerleşmiştir.
- ✓ Uluslar arası düzeyde sanatçı yetişmiştir.
- ✓ Tiyatro ve deneme alanında büyük gelişmeler gösterilmiştir.
- ✓ Bu dönemden itibaren farklı edebi topluluklar ortaya çıkmaya başlamıştır.

BEŞ HECECİLER

- ✓ Hecenin beş şairi adıyla da anılan bu sanatçılar milli edebiyat akımından etkilenmiş ve şiirlerinde hece veznini kullanmışlardır.
- ✓ Şiirde sade ve özentisiz olmayı ve süsten uzak olmayı tercih etmişlerdir.
- ✓ Beş hececiler şiire birinci dünya savaşı ve milli mücadele döneminde başlamışlardır.
- ✓ Beş hececiler ilk şiirlerinde aruz veznini kullanmışlar daha sonra heceye geçmişlerdir.
- ✓ Şiirde memleket sevgisi, yurdun güzellikleri, kahramanlıklar ve yiğitlik gibi temaları işlemişlerdir.
- ✓ Hece vezni ile serbest müstезat yazmayı da denediler.
- ✓ Mısra kümelerinde dörtlük esasına bağlı kalmadılar yeni yeni biçimler aradılar.
- ✓ Nesir cümlesini şiire aktardılar ve düzyazıdaki söz dizimini şiirlerde de görülmesi beş hececiler de çok rastlanan bir özelliktir.
- ✓ Beş hececiler şu sanatçılardan oluşmuştur:
**Faruk Nafiz Çamlıbel, Yusuf Ziya Ortaç,
Enis Behiç Koryürek, Halit Fahri Ozansoy,
Orhan Seyfi Orhon (Kısaca FEHYO diye ezberleyebilirsiniz)**

YEDİ MEŞALECİLER

- ✓ 1928’de kurulmuştur.
- ✓ Heceyi geliştirmek amacıyla ortaya çıkmıştır.
- ✓ “**Canlılık, samimiyet ve daima yenilik**” sloganıyla hareket etmişlerdir.
- ✓ Varlaine, Mallerma gibi Fransız şairleri örnek almışlardır.
- ✓ Anadolu’yu yurtseverlik anlayışıyla anlatmayı düşünmüşlerdir; ancak pek başarılı olamamışlardır.
- ✓ Bunlar: **Sabri Esat Siyavuşgil, Ziya Osman Saba, Yaşar Nabi Nayır, Muammer Lütfi, Vasfi Mahir Kocatürk, Cevdet Kudret, Kenan Hulusi Koray.**

GARİPÇİLER (I. YENİCİLER)

- ✓ Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının belki de bütün Türk edebiyatının en farklı gurubu olarak edebiyat tarihinde yer almışlardır.
- ✓ 1940 yılına kadar gelen bütün şiir anlayışına karşı çıkan **Orhan Veli, Oktay Rıfat Horozcu, Melih Cevdet Anday** ortaklaşa “**Garip**” dergisini çıkarıp bu akımı başlatmışlardır.
- ✓ Şiirde ölçü ve kafiye gereksizdir.
- ✓ Şiir fikirleri aşlamak için kullanılmamalı.
- ✓ Şiirde anlam düz verilmeli.
- ✓ Her konu şiire girebilmeli
- ✓ Her insan şiirin konusu olabilmeli.
- ✓ Şiirde söz ustalığı, laf cambazlığına gerek yoktur.
- ✓ Şiirde önemli olan bütün güzelliğidir.

MAVİCİLER

- ✓ **Atilla İlhan’ın** 1955–1956 yıllarında çıkardığı derginin adı olan “MAVİ” nin etrafında toplanan **Orhan Duru, Ferit Edgü** gibi sanatçıları oluşturduğu guruptur.
- ✓ Garip akımına tepki olarak çıkmıştır.
- ✓ Şiirin basit olamayacağını zengin benzetmeli, içli, derin olması gerektiğini savunmuşlardır

İKİNCİ YENİCİLER

- ✓ 1950'lerde "Garip" akımına tepki olarak çıkmıştır.
- ✓ Şiirin düşürüldüğü basitliğe son vermek amacıyla ortaya çıkmıştır.
- ✓ **Cemal Süreyya, İlhan Berk, Edip Cansever, Turgut Uyar, Ece Ayhan, Ülkü Tamer, Sezai KARAKOÇ** bu akımın öncüleridir.
- ✓ Sözcüklerin anlamı değil söylenişi önemlidir.
- ✓ Her şey insanla başlar insanla biter.
- ✓ Şiirin kendine göre bir dili olmalı.
- ✓ Şiir diğer edebi türlerden kesin çizgilerle ayrılmalı.
- ✓ Önemli olan kelimelerin anlamları değil, şairin ona yüklediği anlamlardır.

CUMHURİYET DÖNEMİNİN ÖNEMLİ SANATÇILARI

AHMET HAMDİ TANPINAR (1901-1962)

- ✓ Hece ölçüsünü şiirimize en iyi uygulayan şairimizdir.
- ✓ Şiir dilimize yeni bir ses getirmiştir.
- ✓ Kendine özgü bir söyleyiş geliştirmiştir.
- ✓ Hikâye ve romanlarında şiirsel bir dil kullanmıştır. Psikolojik derinlik, bilinçaltına inen bir duyarlılık göstermiştir.
- ✓ Vatan sevgisi, geçmişe hasret gibi temalar işlenmiştir.
- ✓ Eserleri: **Huzur, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Abdullah Efendi'nin Rüyası, Beş Şehir, Mahur Beste, 19. Asır Türk Edebiyatı, Yaşadığım Gibi.**

SAİT FAİK ABASIYANIK (1906-1954)

- ✓ Türk hikâyeciliğinin temel taşlarından.
- ✓ Çehov tarzı hikâyeciliğinin en usta temsilcisidir.
- ✓ Günlük konuşma dilini, argoyu, halk söyleyişini hikâyelerinde işlemiştir.
- ✓ Çoğunlukla sıradan insanların hayatlarını eserlerinde işlemiştir.
- ✓ Eserleri **Sarnıç, Semaver, Şahmerdan, Mahalle Kahvesi, Son Kuşlar, Kayıp Aranıyor, Âlem Dağında Var Bir Yılan, Havada Bulut, yaşamak Hırsı, Şimdi Sevişme Vakti...**

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL (1898-1973)

- ✓ Beş hececilerdendir.
- ✓ Şiirleri aşk, memleket güzelliği, vatan sevgisi üzerine kuruludur.
- ✓ Anadolu'yu şiirlerinde en iyi işleyen şairlerimizdendir.
- ✓ Anadolu'yu işlenmemiş bir sanat olarak kabul edip ona yönelmiştir. Bu yönü diğer sanatçılarımıza örnek olmuştur.
- ✓ Anadolu'yu en güzel işleyen şiiri "Han Duvarları"dır.
- ✓ Eserleri: **Gönülde Gönüle, Şarkın Sultanları, Dinle Neyden, Çoban Çeşmesi, Bir Ömür Böyle Geçti, Elimle Seçtiklerim, Tatlı Sert, Akıncı Türküleri, Han Duvarları, İlk Göz Ağrısı...**

ZİYA OSMAN SABA(1910–1957)

- ✓ Şiirlerinde çocukluk özlemi, anılara düşkünlük, ev ve aile sevgisi, yoksul yaşamlara karşı utanç ve acıma, Allah'a kulluk, kadere boyun eğme, küçük mutluluklara yetinme ve ölüm gibi konuları işlemiştir.
- ✓ Hece ölçüsünü kullanmakla birlikte 1940'tan sonra serbest şiir yazmaya başladı
Şiir kitapları: **Sebil ve Güvercinler, Geçen Zaman, Nefes Almak; Mesut İnsan Fotoğrafhanesi** ise öyküsüdür.

ORHAN VELİ KANIK (1914-1950)

- ✓ Edebiyatımızın en serbest şairidir.
- ✓ Mecazlı söyleyişi, kapalı anlatımı, benzetmeleri şiirimizden atan kişidir.
- ✓ Eski şiirimiz ile yeni şiirimizi tamamen birbirinden ayırmıştır.
- ✓ Şiirlerinde gündelik konuşmayı, sıradan insanların hayat koşullarını, yaşama biçimlerini kullandı.
- ✓ Garip akımının kurucusudur.
- ✓ Eserleri: **Garip, Vazgeçemediğim, La Fontaine'den Seçmeler, Karşı, Nasrettin Hoca Hikâyeleri, Destan Gibisi...**

OKTAY RIFAT HOROZCU(1914–1988)

- ✓ Garip akımının temsilcilerindendir.
- ✓ Başlangıçta, yeni bir hava içinde, güçlü aşk şiirleri; toplumcu sanat ilkesinden hareketle halk deyimi ve söyleyişlerinden masal ve tekerlemelerden faydalanarak başarılı taşlamalar; sosyal şiirler yazdı. Perçemli Sokak adlı kitabıyla birlikte şiir anlayışında büyük değişiklik olmuş soyut şiire kaymıştır.
- ✓ Son şiirlerinde öz ve biçim yoğunlaştırmalarıyla estetik planda yeni ve güçlü bir şiir estetiği yakalamıştır.
- ✓ **Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarelik Üzerine Şiirler, Güzelleme, Karga İle Tilki, Aşk Merdiveni, Denize Doğru Konuşma, Dilsiz ve Çıplak**

MELİH CEVDET ANDAY(1915)

- ✓ Garip akımının temsilcilerindendir.
- ✓ Şiirlerinde toplumsal gerçekliği inceler.
- ✓ Daha sonra ilk şiirlerindeki romantizmden sıyrılarak duygulardan çok aklın egemenliğine, güzel günlerin özlemine bırakır.
- ✓ Söz oyunlarında arınmış yalın bir dil vardır. Düz yazılarında ise yoğun bir düşünce, şiirsel, esprili, özlü bir dil vardır.
- ✓ Fıkra, makale, gezi, roman, tiyatro ve şiir yazmıştır. Çevirilerde yapmıştır.
- ✓ Şiirleri: **Garip, Rahatı Kaçan Ağaç, Telgrafname, Yanyana.**
- ✓ Denemeleri: **Çevirileri; İngiliz Edebiyatından Denemeler**
Tiyatroları: Komedy, İçerdekiler, Gizli Emi

ENİS BEHİÇ KORYÜREK(1891–1949)

- ✓ İlk şiirlerini Servet-i Fünun etkisinde yazdı.
- ✓ Şiire aruz vezniyle başlamıştır.
- ✓ Hece ile yazdığı ilk şiirlerinde aşk duygularına yer vermekle beraber, daha sonra kurtuluş savaşı yıllarında milli duyguları ve tarihi kahramanlıkları işleyen heyecan yüklü epik şiirler yazmıştır.
- ✓ **Miras ve Güneşin Ölümü** adlı şiir kitabı vardır.

HALİT FAHRİ OZANSOY(1891–1971)

- ✓ Şiire aruzla başlamıştır. Aruzla veda adlı şiiriyle, aruz veznini bırakıp heceye yönelmiştir.
- ✓ Şiirlerinde çoğunlukla egzotik sahneler, hüznün ve melankoli gibi bireysel duygulara, aşk ve ölüm temalarına rastlanır.
- ✓ Şiirlerinde konuşulan Türkçeyi başarıyla kullanmıştır.
- ✓ Şiir, roman ve tiyatro türlerinde eserler vardır
- ✓ **Baykuş, Efsaneler, Cenk Duyguları, Hayalet, Rüya** adlı eserleri vardır.

YUSUF ZİYA ORTAÇ(1896–1967)

- ✓ Yusuf Ziya da diğerleri gibi şiire aruzla başlamış daha sonra heceye geçmiştir.
- ✓ Şiirlerinde günlük hayatın çeşitli görünümelerini sade bir dille işlemiştir.
- ✓ Akbaba adlı mizah dergisini çıkarmıştır.
- ✓ **Akından Akına, Bir Rüzgâr Esti, Yanardağ, Âşıklar Yolu** adlı eserleri vardır.

ORHAN SEYFİ ORHON(1890–1972)

- ✓ Şiire aruzla başlar daha sonra heceyle devam eder.
- ✓ Şiirlerinde daha çok şahsi konuları işler.
- ✓ Bazı şiirlerinde halk şiirinin şekillerini de kullanmıştır.
- ✓ Bireysel duyguları işleyen, ahenkli ve zarif şiirlerinde temiz duru bir Türkçe kullanmıştır.
- ✓ **Fırtına ve Kar, Gönülden Sesler, Peri Kızı İle Çoban, O Beyaz Bir Kuştu** adlı eserleri vardır.

AHMET KUTSİ TECER (1907-1967)

- ✓ Halkın ayağına giden şairdir.
- ✓ Şiiri nesirden ayırmaya çalışmıştır.
- ✓ Hecenin gelişmesi için elinden geleni göstermiştir.
- ✓ Çeşitli alanlarda eser vermiştir.
- ✓ Eserleri: Şiirler, **Köylü Temsilleri, Sivas Halk Şairleri Bayramı, Köşebaşı, Bir Pazar Günü, Satılık Ev...**

HALİKARNAS BALIKÇISI (1886-1974)

(CEVAT ŞAKİR KABAAĞAÇLI)

- ✓ “**Denizi, deniz hayatını**” edebiyatımıza tam anlamıyla yerleştiren yazardır.
- ✓ Bodrum’u, Ege efsanelerini, balıkçıları hayatlarını eserlerinde işlemiştir.
- ✓ Eserleri: Ege **Kıyıları, Aganta- Burina- Burinata, Merhaba Akdeniz, Turgut Reis, Mavi Sürgün, Anadolu’nun Sesi, Hey Koca Yurt, Deniz Gurbetçileri...**

AHMET MUHİP DIRANAS (1909-1982)

- ✓ Bireyci şiiri estetik anlayışla özenle uygulamıştır.
- ✓ Hece ölçüsünü kullanarak yeni bir şiir dili oluşturmaya çalışmıştır.
- ✓ Eserleri: Şiirler, **O Böyle İstemezdi, Gölgeler Çıkmaz**

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL (1883-1952)

- ✓ Hikâyeciliğimizin önemli isimlerindedir.
- ✓ Her gün gördüğümüz ancak önemsemediğimiz kişileri hikâyelerinde işlemiştir.
- ✓ Hikâyelerinin konusunu genellikle gündelik hayattan seçer.
- ✓ Günlük konuşmaları içtenlikle yansıtmıştır.
- ✓ Hikâyelerinde olağanüstü varlıklar ve olaylar yoktur.
- ✓ Eserleri: **Ayaşlı ve Kiracılar Miras.**

CAHİT SITKI TARANCI (1910-1956)

- ✓ Eserlerinde “**ölüm korkusu**” hâkimdir.
- ✓ Heceye yeni şekiller katmıştır.
- ✓ Türkçenin incelikleri ustalıkla kullanmıştır.
- ✓ Toplumsal konuları kendi penceresinden yansıtmıştır.
- ✓ Eserleri: Otuz **Beş Yaş, Ömrümde Sükût, Düştün Güzel, Ziya’ya Mektup.**

NURULLAH ATAÇ (1898-1957)

- ✓ Deneme alanında önemli eserler vermiştir.
- ✓ Türkçenin sadeleşmesi için çok uğraşmıştır.
- ✓ Eserlerinde ısrarla devrik cümleler kullanmıştır.
- ✓ Eserleri: **Günlerin Getirdiği, Karalama Defteri, Sözden Söze, Diyelim, Söz Arasında, Günce**

Açarken..

BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU (1911 -1975)

- ✓ Milli konulara eğilmiştir.
- ✓ Halk folklorünü işlemeye çalışmıştır.
- ✓ Şiirlerinde; masallardan, türkülerden yararlanarak, doğa tutkusunu, insan sevgisini, yaşama sevincini, toplumsal sorunları yansıttı.
- ✓ Aynı zamanda Cumhuriyet döneminin ünlü ressamlarından.
- ✓ Yazıları, **Tezek (1975), Delifışek (1975), Resme Başlarken (1977)** adlı kitaplarda toplandı.

NECİP FAZIL KISAKÜREK (1905-1983)

- ✓ Türk edebiyatının en büyük şairlerindendir.
- ✓ Sağlam bir dil yapısı, düzgün hece yapısı, sağlam bir teknik, felsefi derinlik, özgün bir anlatış gücüne sahip bir şairdir.
- ✓ Aynı zamanda önemli bir fikir adamıdır.
- ✓ Ona göre şiir: “Allah’ı arama işidir”
- ✓ Şiir Kitapları: **Kaldırımlar, Örümcek Ağı, Ben ve Ötesi**
- ✓ Oyun Kitapları: **Tohum Künye, Bir Adam Yaratmak ,Satırbaşı**
- ✓ Diğer eserleri: **Çöle İnen Nur**

ARİF NİHAT ASYA (1904–1974)

- ✓ Edebiyatımızda bayrak şairi olarak tanınmıştır.
- ✓ Eserlerinde Türklüğü, vatan ve bayrak aşkını işlemiştir.
- ✓ Edebiyat öğretmenliği ve milletvekilliği yapmıştır.

Eserleri:Bir Bayrak Rüzgar Bekliyor Heykeltraş (1924), Yastığının Rüyası (1930), Ayetler (1936), Bir Bayrak Rüzgar Bekliyor (1946), Rubaiyyat-ı Arif (1956), Enikli Kapı (1964), Kubbe-i ardâ (1956)

FALİH RIFKI ATAY (1894-1971)

- ✓ Eserlerinde Atatürkçülük ön plandadır.
- ✓ Aşırı bir Batı taklitçiliğini savunmuştur.
- ✓ Türkçeyi ustalıkla kullanmıştır.
- ✓ Eserleri :**Ateş ve Güneş, Zeytindağı,Çankaya,Atatürk’ün Hatıraları, Baş Veren İnkılapçı, Atatürk Ne İdi,**
- ✓ **Denizaşırı, Bizim Akdeniz, Gezerek Gördüklerim (Seyahat yazıları)**

YAŞAR KEMAL (1923-)

- ✓ Türk romancılığının en usta kalemlerindendir.
- ✓ Eserleri içeride ve dışarıda çokça ödül almıştır.
- ✓ Çukurova’da çalışan işçilerin hayat şartlarını, yaşama biçimlerini, ağaların köylülere zulümlerini ustaca ve realist bir yaklaşımla ele almıştır.
- ✓ Romanları;

Teneke (1955) Orta Direk (1960) İnce Memed (1.Cilt; 1955, 2. Cilt; 1969, 3. Cilt; 1984) Ağrı dağı efsanesi (1970) Kimsecik (1980)

Binboğalar Efsanesi (1971 Ölmez Otu Üç Anadolu Efsanesi (1969) Çakırcalı Efe (1972) Yılanı Öldürseler (1976) Höyükteki Nar Ağacı (1982)

Demirciler Çarşısı Cinayeti(1974) Yusufçuk Yusuf (1975 Filler Sultanı İle Kırmızı Sakallı Topal Karınca (1977)
Kuşlar da Gitti (1978) Allah'ın Askerleri (1978) Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana (1998 Kimsecik II (1985)
Kale Kapısı (1986) Kanın Sesi (1991) Ağıt (1992
✓ Hikâyeleri: **Sarı Sıcak (1952) Bütün hikâyeleri (1967)**

ATILLA İLHAN (1925-2006)

- ✓ Toplumcu-mücadeleci görüşlerini bireysel romantizmle bütünleştirmiştir.
- ✓ Dili zengindir.
- ✓ Çeşitli dallarda eserler vermiştir.
- ✓ Romanları: **Sokaktaki Adam , Kurtlar Sofrası, Yaraya Tuz Basmak..**
- ✓ Şiirleri: **Duvar, Ben Sana Mecburum, Elde Var Hüzün ,Korkunun Krallığı Yasak Sevişmek Tutuklunun Günlüğü...**

ABBAS SAYAR (1923–1999)

- ✓ Cumhuriyet sonrası edebiyatımızın güçlü kalemlerindendir.
- ✓ Anadolu'nun değişlerini yaşam koşullarını, Orta Anadolu'nun zorlu kış koşullarını eserlerinde çok içten ve güzel yansıtmıştır.
- ✓ En önemli eseri:"**Yılkı Atı**"dır. TRT roman ödülü almıştır.
- ✓ Diğer eserleri: **Çelo, Can Şenliği, Yorganımı Sıkı Sar, Anılarda Yumak Yumak Noktalar**

ORHAN PAMUK (1952-)

Nobel edebiyat ödülü almış tek yazarımızdır.

Eserleri : Benim Adım Kırmızı , Cevdet Bey Ve oğulları , Kar , Beyaz Kale, Kara Kitap, Sessiz Ev.

KEMAL TAHİR (1910-1973)

- ✓ Toplumcu yazarlarımızdandır.
- ✓ Eserlerinde köy insanı, gurbete çıkmış garibanların hayat şartlarını gözlemci bir tiple anlatmıştır.
- ✓ Eserleri: **Esir Şehrin İnsanları, Yorgun Savaşçı, Devlet Ana,Hür Şehrin İnsanları, Köyün Kamburu...**

ORHAN KEMAL (1914-1970)

- ✓ Sosyalist görüşleri ile ön plana çıkaran bir yazardır.
- ✓ Anadolu insanının yaşam koşullarını, köylülerin ,işçi sınıfının ezilmişliğini eserlerinden sıkça işlemiştir.
- ✓ Eserleri : **Eskici ve Oğulları, Baba Evi, Cemile, Ekmek Kavgası, Tersine Dünya, Üç Kağıtçı, Hanımın Çiftiği...**

ÖZDEMİR ASAF (1923-1981)

- ✓ Şiirlerinde toplumla, yaşadığı çağla, kendisiyle hesaplaşma içindedir.
- ✓ Şiirlerinde toplumsal ve bireysel çelişkilerini "sen-ben" ikileminde yansıttı.
- ✓ Eserleri : **Dünya gözüme Kaçtı, Sen Sen Sen, Yalnızlık Paylaşılmaz, Çiçekleri Yemeyin**
- ✓ **Özdemir Asafça (deneme),Dün Yağmur Yağacak (öykü)**

TARIK BUĞRA (1918-

- ✓ Önemli romancılarımızdandır.
- ✓ Anadolu insanının kültürünü . inançlarını, tarihini işlemiştir.
- ✓ Eserleri : **Küçük Ağa, Osmancık,İbiş'in Rüyası, Firavun İmamı, Küçük Ağa Ankara'da...**

TÜRKİYE DIŞINDAKİ ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI

AZERBAYCAN TÜRK EDEBİYATI

BAHTİYAR VAHAPZADE

ESERLERİ:

Menim Dostlarım, Aylı Geceler, Tan Yeri, Çınar,(şiir) İkinci Ses, Yağıştan Sonra, Artık Adam(tiyatro)

ŞEHİRİYAR

ESERLERİ:

Heyder Baba'ya Selam, Divan, Türkçe Şiirinden Eserler

CELİL MEHMET KULİZADE

ESERLERİ:

Ölümler, Anamın Kitabı, Feyletonlar,Deli Yığıncağı, Belke De Gaytardılar

BULGARİSTAN TÜRK EDEBİYATI

RECEP KÜPÇÜ

ESERLERİ:

Ötesi Var, Ötesi Düş Değil

KAZAN TÜRK EDEBİYATI

AYAS İSHAKİ

ESERLERİ:

Zindan ,Familye Saadeti, Lokman Hekim, Ulug Bayrem (hikaye) Mulla Bubay,Ulug Muhammed,Tatar'ın Kızı(roman) İki Aşık , Kıyamet ,Muallim (oyun) Anı Defteri ,Otuz Yıllığım(anı)

KIBRIS TÜRK EDEBİYATI

OSMAN TÜRKAY

ESERLERİ:

Yedi Telli, Uyurgezer , Beethoven'dan Aydınlığa Uyanmak Avrupa Şiiri (şiir)

ÖZKER YAŞIN

ESERLERİ:

Kıbrıs'tan Atatürk'e, Namık Kemal Kıbrıs'ta , Kanlı Kıbrıs,Bayrak Destanı (şiir), Kıbrıs'ta Vuruşanlar, Kıbrıslı Kazım (roman) Bütün Kapılar Kapandı (hikaye)

BATI TRAKYA TÜRK EDEBİYATI

ABDURRAHİM DEDE

ESERLERİ:

Rumeli'de Bırakılanlar, Azınlıklar Ezilmemeli (inceleme) Batı Trakya Türkleri,İlhanlı Destanı (deneme)

KIRGIZİSTAN TÜRK EDEBİYATI

CENGİZ AYTMAOV

ESERLERİ:

Gün Olur Asra Bedel, Beyaz Gemi, Cemile, Kopar Zincirlerini Gülsarı, Toprak Ana, Selvi Boylum, Fuhi Yama, Dişi Kurdun Rüyaları...

KIRIM TÜRİK EDEBİYATI

GASPARALI İSMAİL

ESERLERİ:

Kadıların Ülkesi, Aslan Kız , Gündoğdu, Medeniyet-i İslamiye, Selname-i türki, Asya'da Komşularımız, İki Bahadır,

CENGİZ DAĞCI

ESERLERİ:

Korkunç Yıllar, Onlar Da İnsanlar, O Topraklar Bizimdi, Badem Dalına Asalı Bebekler, üşüyen Sokak, Genç Temuçin

ÖZBEKİSTAN TÜRİK EDEBİYATI

A.HAMİT SÜLEYMEN ÇOLPAN

ESERLERİ:

Uyanış , Tan Sırları, Koşuklarım

AYBEK

ESERLERİ:

Tuygular (şiir) Kutluk Kaan , Nevai, Balık ,Ulug Yol (roman)

UYGUR TÜRİK EDEBİYATI

ZİYA SAMEDİ

ESERLERİ:

Boynu Kesik (müzikal) , Bir Tane Siyara, Dertlinin İnleyişi , Kaysıların Olgunlaştığı Dönem, Yılların Sırrı , Mayımhan (roman)

TÜRKMENİSTAN TÜRİK EDEBİYATI

ATA ATACANOĞLU

ESERLERİ:

Üçlerin Siyahatı , Men Size Baryan , Guşğı Galası

IRAK TÜRİK EDEBİYATI

ATA TERZİBAŞI

ESERLERİ:

Kerkük Hoyrat ve Manileri , Kerkük Şairleri , Arzı Kamber Masalı, Kerkük Havaları (araştırma)

EDEBİ AKIMLAR

Avrupa'da edebi akımlar başlamadan önce, iki önemli düşünce ve sanat anlayışı vardı:
Hümanizm ve Rönesansçılık

HÜMANİZM:

- ✓ İnsana değer vermek esastır.
- ✓ Tabiatı Tanrı yaratmıştır düşüncesi kabul edilmiştir.
- ✓ İnsanı sevip onu yüceltme.
- ✓ **Dante** bu düşüncenin temsilcisidir.

RÖNESANSÇILAR:

- ✓ Hem hümanizmin getirdiklerin hem de 16.yy bilim ve akılcılığını benimsemişlerdir.
- ✓ Özgürlük düşüncesini geliştirirler.
- ✓ **Petrarca, Montaigne, Bocan, Cervantes, Shakspeare** bu dönemde eser verirler.

KLASİZİZM

- ✓ 17.yy ortalarında Fransa'da ortaya çıkan edebiyat akımıdır.
- ✓ Akla ve sağduyuya değer verirler.
- ✓ İnsandaki tabiata, insanların iç dünyasına saygı göstermek esastır,
- ✓ Konularını eski Yunan ve Latin edebiyatından alırlar.
- ✓ Kahramanları seçkin kişilerdir. Sıradan insanlara eserlerinde yer vermezler.
- ✓ Önemli olan konu değil konunun işleniş biçimidir
- ✓ Dil, üslup kusursuz bir şekilde işlenmiştir. Dil açık, yalın ve soyludur.
- ✓ Sanat için sanat görüşünü savunurlar.
- ✓ Sanatçı eserde kendini gizler.
- ✓ Tiyatroda üç birlik kuralına uyulur.(olay, zaman, mekân)
- ✓ Bu akımın en önemli temsilcileri: **Moliere ,Corneille, Racine, La Fontaine, La Bruyere, Daniel**

Defoe

- ✓ Türk edebiyatında ise **Şinasi ve Ahmet Vefik Paşa 'dır.**

ROMANTİZM

- ✓ Fransa'da 1830 yıllarında klasizme tepki olarak doğmuştur.
- ✓ Klasik edebiyatın kural ve şekilleri bırakılır.
- ✓ Konular eski Yunan ve Latin edebiyatı yerine Hıristiyanlıktan tarihten ve günlük yaşamından alınır.

- ✓ Akıl yerine duygulara ve hayallere önem verirler.
- ✓ Sanatçılar kendi eserlerinin kişiliklerini gizlemezler.
- ✓ Sanat toplum içindir görüşünü benimsemişlerdir.
- ✓ Tabiat önemlidir. Gözlem ve tasvire önem verilir.
- ✓ Konular işlenirken iyi, kötü, doğru, yanlış gibi karşıtlıklardan yararlanırlar.
- ✓ Üç birlik kuralı terk edilir.
- ✓ Temsilcileri **J. J. Rousseau, Voltaire, Victor Hugo, Goethe, Schiller, Chateaubriand, George**

Sand

- ✓ Türk edebiyatında ise **Namık Kemal, A.Hamit Tarhan, A.Mithat Efendi.**

REALİZM

- ✓ 19.yy'ın ikinci yarısında Fransa'da romantizme tepki olarak doğmuştur.
- ✓ Konu gerçekten alınır. Olay ve kişiler yaşanan ve yaşayan kişilerin benzerleridir
- ✓ Kişilerin ruhi davranışlarının etkileyen onların kişiliklerini çizen çevre ve ortamın tanıtılmasına önem verilir.

- ✓ Betimlemeler yazarın gözüyle yapılmaz kahramanın gözüyle yapılır.

- ✓ His ve hayale kapılmadan toplum gerçeklerini olduğu gibi yansıtır.
- ✓ Sanat için sanat görüşünü savunurlar.
- ✓ Hikâye ve Romanda uygulanır.
- ✓ Temsilcileri: **Honero De Balzac, Stendhal, Gustave Flubert, Tolstoy, Dostoyevski, Ernest Hemingvay, Steinbeck**
- ✓ Türk edebiyatında ise; **Recaizade Mahmut, Nabizade Nazım Yakup Kadri, R. Halit Karay**

NATÜRALİZM

- ✓ Determinizm anlayışını romana getiren bu akım 19. asrın ikinci yarısında Fransa'da ortaya çıkmıştır.
- ✓ Determinizme göre tabiat olaylarında aynı sebepler aynı sonucu doğurur. Natüralistler, Determinizmi topluma ve insan uyguladılar.
- ✓ Toplum büyük bir laboratuvar, insan deney konusu, sanatçı da bilgin sayıldı.
- ✓ İnsan kişiliğini anlatabilmek için soya çekim yasalarından ve toplum biliminden yararlandılar.
- ✓ Romanlarda kahramanların portreleri ince ayrıntılarına kadar verilir.
- ✓ Yazar eserde kişiliğini gizler.
- ✓ Gözlem ve tasvir önemlidir.
- ✓ Eserlerinde hayatı bütün yönüyle anlatırlar.
- ✓ Bedenden ayrı bir ruh yoktur.
- ✓ Dil her seviyedeki insanın anlayabileceği bir düzeyde tutulmuştur
- ✓ Sanat toplum içindir anlayışı doğrultusunda eserler verilmiştir.
- ✓ Temsilcileri: **Emile Zola, Goncoutr Kardeşler, Guy De Maupassent, Alphonse Daudet**
- ✓ Türk edebiyatında ise; **H. Rahmi Gürpınar, Nabizade Nazım, Beşir Fuat**

PARNASİZM

- ✓ Romantik şiir anlayışı ile Fransa da ortaya çıkmıştır.
- ✓ Doğal güzelliğe ve dış görünüme büyük önem verir.
- ✓ Sanat sanat içindir ilkesini savunmuştur.
- ✓ Nesnelere dış görünüşünü aktarmışlardır.
- ✓ Kelimeler seçilerek kullanılır. Kelimelerin sıralayışı ve ahenk önemlidir.
- ✓ Kafiye ve Redife önem verilir.
- ✓ Romantizm'de bırakılan eski Yunan ve Latin kültürüne dönüşmüştür.
- ✓ Temsilcileri: **Th. Gauthier, Theodore Debanville, Francois Coppee**
- ✓ Türk edebiyatında ise; **Tevfik Fikret, Cenap Sahabettin, Yahya Kemal**

SEMBOİLİZM

- ✓ 19.yy'ın son çeyreğinde ortaya çıkmıştır.
- ✓ Nesnelere olduğu gibi anlatmak mümkün değildir. Nesnelere değişerek anlatılabilir.
- ✓ Anlatımda sözlerin sözlük anlamından bıkan Sembolizmci sanatçılar yaratmaya çalışırlar.
- ✓ Şiirde anlam açıklığından kaçındılar.
- ✓ Şiir anlaşılabilir için değil hissedilmek içindir.
- ✓ Şiirde alaca karanlık üzüntü ve ay ışığı, gün doğumu, gün batımı gibi belli belirsiz varlıklar görüntüleri yansıtır.
- ✓ Şiirde müzik her şeyden önce müzik ilkesini savundular.
- ✓ Sanat için sanat anlayışına bağlılardır.
- ✓ Dil herkesin anlayacağı seviyede değil oldukça ağırdır
- ✓ Temsilcileri: **Baudelaire, P. Verlaine, A. Rimbaud**
- ✓ Türk edebiyatında ise; **Ahmet Haşim, A. Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı, biraz da Cenap Sahabettin**

SÜRREALİZM (GERÇEK ÜSTÜCÜLÜK)

- ✓ Kelime anlamı "gerçek üstüncülük" demek olan bu akım 1924'te Fransa'da çıkmıştır.
- ✓ Sürrealistler Sigmund Freud'un etkisinde kalmışlardır.
- ✓ Bilinçaltı rüyada ortaya çıkar.
- ✓ Hipnotize edilmiş insanlara şiir söylediler.
- ✓ Akıl ve mantık değersizdir. İnsanı yönlendiren İçgüdü, bilinçaltıdır demişlerdir.
- ✓ Temsilcileri: **Breton Aragon, Paul Eluard**
- ✓ Türk edebiyatında ise; **Orhan Veli ve arkadaşları, Cemal Süreyya, İlhan Berk (II. Yeniciler)**

FÜTÜRİZM

- ✓ Geleceği makineleştiren sanattır.
- ✓ 20.yy. başında Marinetti tarafından kurulmuştur.
- ✓ Geçmişin sanat değerlerini bırakmalı ve yeni anlatım biçimleri bulmalı.
- ✓ Makinalaşma çalışmaları kutsallığı savunulmalıdır.
- ✓ Temsilcileri: **Marinetti ve Mayatovski**
- ✓ Türk edebiyatında ise: **Nazım Hikmet**

EGZİSTANSİYALİZM (VAR OLUŞÇULUK)

- ✓ Var olmayı her şeyden önce görenlerdir. Bu akıma var oluşçuluk da denir.
- ✓ İnsan kendi değerlerini kendi oluşturabileceğini bilmelidir.
- ✓ İnsan bütünüyle özgür olmalıdır.
- ✓ Temsilcileri: **J.Paul Sartre, Simon de Beauvoir, A.Camus**

DADAİZM

- ✓ Kelimeleri rasgele kullanmak suretiyle oluşan şiirlere denir.
- ✓ Dil ve estetik kurallarını yıkmak.
- ✓ Şiir gelişimini güzel seçilmiş kâğıt üzerine dizilmesiyle yazılır.
- ✓ Temsilcileri: **Tristan Zara, L.Aragon, Paul Elaud**

ROMAN

- ✓ Yaşanmış ya da yaşanması muhtemel olayları, yere, zamana ve şahsa bağlayarak anlatan uzun eserlere roman denir.
- ✓ Romanda olaylar geniş ve ayrıntılı olarak anlatılır.
- ✓ Ana olay etrafında olaycıklar vardır.
- ✓ Şahıs kadrosu geniştir.
- ✓ Karakter çözümlenmeleri yapılır.
- ✓ Zaman olarak geri dönüşler olur.

Romanlar çeşitli türlere ayrılır;

Tarihi Roman: Tarihi her hangi bir olayı işleyen romanlara denir.

Töre Romanı: Toplumun yaşayış tarzını, geleneklerini, adetlerini işleyen romanlara denir.

Psikolojik Roman: Psikolojik derinlemeleri işleyen romanlara denir.

Macera Roman: Uzak ve yabancı ülkelerin doğa ve insanlarını anlatan romanlara denir.

Tezli Roman: Bir görüş veya düşünceyi savunan romanlara denir

Polisiye Roman: Dedektif hikâyelerini anlatan romanlara denir.

HIKÂYE

- ✓ Yaşanmış ya da yaşanması muhtemel olan olayları anlatan kısa olay veya durumlara denir.
- ✓ Tek bir olay vardır.
- ✓ Şahıs kadrosu romana göre dardır.
- ✓ Kişiler çoğu zaman hayatlarının belli bir anı içinde anlatılır.

İki tür hikâye görülür;

✓ **a) Olay Hikâyesi:** Maupassant tarzı da denir. Olay esastır. Türk edebiyatında Ömer Seyfettin'dir.

b) Durum Hikâyesi: Çehov tarzı da denir. Olaydan çok insanın belli bir zaman dilimindeki durumu anlatılır. Türk edebiyatında Sait Faik Abasıyanık'tır

MASAL

- ✓ Olağanüstü olayların anlatıldığı sözlü bir edebiyat ürünüdür.
- ✓ Olaylar hayal ürünüdür.
- ✓ Yer ve zaman belli değildir.
- ✓ Kahramanlar insanüstü nitelikler gösterir.
- ✓ İyiler hep iyi, kötüler hep kötüdür.
- ✓ Konunun sonunda iyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır.
- ✓ Eğitcilik esastır
- ✓ Her milletin masalları kendi örf ve adetlerini yansıtır.
- ✓ Olaylar miş'li geçmiş zaman kullanılarak anlatılır.

MAKALE

- ✓ Bir gerçeği açıklamak, bir konuda görüş ve düşünceler öne sürmek ya da bir tezi savunmak, desteklemek için yazılan yazılara makale denir.
- ✓ Anlatım yalın ve yoğundur, nesnel bir nitelik taşır.
- ✓ Öne sürülen düşüncelerin kanıtlanma zorunluluğu vardır.
- ✓ Dil açık olmalı.
- ✓ Her konuda makale yazılabilir.
- ✓ Gazete ve dergilerde yayımlanır.

DENEME

- ✓ Yazarın herhangi bir konudaki görüşlerini, kesin kurallara varmadan, kanıtlamaya kalkmadan, okuyucuyu inanmaya zorlamadan anlattığı yazı türüdür.
- ✓ Yazar, kendisiyle konuşuyormuş gibi bir hava hâkimdir.
- ✓ Samimi bir dil kullanılır.
- ✓ Yazar, öne sürdüğü görüşleri ispatlamak zorunda değildir.
- ✓ Yazarın kesin bir sonuca varma zorunluluğu yoktur.
- ✓ Nurullah Ataç "Deneme, ben ülkesidir" der.
- ✓ Her konuda deneme yazılabilir.
- ✓ Türün ünlüleri, **Ahmet Haşim, N. Ataç, Suut Kemal Yetkin, A. Hamdi Tanpınar, Selahattin Eyüboğlu.**

FIKRA

Yazarın, gündelik olayları, özel bir görüşle, güzel bir üslupla, kanıtlama gereği duymadan yazdığı kısa, gümbürlik yazılardır.

- ✓ Gazete yazısıdır.
- ✓ Düşünceleri kanıtlama zorunluluğu yoktur.

- ✓ Dil günlük kullanılan dildir.
- ✓ Okuyucuyla sohbet ediyormuş havası hâkimdir.
- ✓ En tanınmış fıkraçılar; Falih **Rıfki**, **Haşim**, **Ahmet Rasim H. Cahit Yalçın**, **Peyami Safa**.

SOHBET

- ✓ Yazarın, gündelik olaylarla ilgili düşüncelerini, okuyucu ile karşı karşıya oturup konuşuyormuş gibi içten bir hava içinde yazdığı yazılardır.
- ✓ Herkesi ilgilendiren konular seçilir.
- ✓ Cümleler çoğu zaman konuşmadaki gibi devriktir.
- ✓ Yazar, sorulu-cevaplı cümlelerle konuşuyormuş hissi verir.
- ✓ İçtenlik, samimilik, doğallık sohbetin özelliklerindedir.
- ✓ En tanınmış sohbetçiler; Ahmet **Rasim**, **Şevket Rado**, **Atilla İlhan**.

ELEŞTİRİ

- ✓ Her hangi bir konuyu veya eseri çeşitli yönleriyle değerlendiren yazılara denir.
- ✓ Eleştiri objektif olmalıdır.
- ✓ Eleştiride amaç okura ve yazara yol göstermektir.
- ✓ Eleştirmenin kendi görüşlerine göre yaptığı eleştiriye **öznel eleştiri** denir
- ✓ Eleştirmenin herkesçe kabul gören ölçütlere göre yaptığı eleştiriye **nesnel eleştiri** denir.

GÜNLÜK (GÜNCE)

- ✓ Yaşanan olayların, izlenimlerin, tarih atılarak, günü gününe yazılması ile oluşan türe günlük denir.
- ✓ Olayı yaşayan kişi tarafından yazılır.
- ✓ İçten ve sevecendir.
- ✓ Eskiden bunlara: Ruzname denilirdi.

HATIRA (ANI)

- ✓ Bir kişiyi kendisinin yaşadığı ya da tanık olduğu olayları, sanat değeri taşıyan bir üslupla anlattığı yazılardır.
- ✓ Geçmişteki olay üzerine yazılır.
- ✓ Yazar, olayları kendi bakış açısından anlatır.
- ✓ Anılar, yaşandığı dönem hakkında bilgi verir.
- ✓ Öznel bir anlatım esastır

BİYOĞRAFI

- ✓ Ünlü kişilerin hayatını anlatan yazı türüdür.
- ✓ Divan edebiyatında şairleri anlatan bu eserlere, "Tezkire" denirdi.

OTOBİYOĞRAFI

- ✓ Bir kimsenin kendi hayatını kendisinin yazmasına denir.

MEKTUP

- ✓ Bir düşünce veya duygunun birilerine iletilmesi amacıyla yazılan özel yazılardır.
- ✓ İş, özel gibi çeşitleri vardır.

GEZİ YAZISI

- ✓ Geziliş görülen yerler hakkında yazılan yazılardır.
- ✓ Anlatan kişi doğru bilgi vermeli, okuyuculara orayı gezmiş havası vermeli.

TİYATRO

- ✓ Hayattaki olayları konu edinen, sahnede oynanmak amacıyla yazılan edebi eserdir.
- ✓ Roman ve hikâye soyut olduğu halde, tiyatro somuttur.
- ✓ Tiyatro eserleri, konularına göre dram, trajedi ve komedi gibi türlere ayrılır.

1-TRAJEDİ:

- ✓ Seyirciye, hayatın acıklı yönlerini göstermek, ahlak, erdemi anlatmak için yazılmış manzum eserlerdir.
- ✓ Konusunu seçkin kimselerin hayatından ya da mitolojiden alır.
- ✓ Kahramanları tanrılar, tanrıçalar ve soylu kimselerdir.
- ✓ Kusursuz bir üslubu vardır. Kaba sözlere yer verilmez.
- ✓ Eser baştan sona kadar ağırbaşlı, ciddi bir hava içinde geçer.
- ✓ Çirkin olaylar, seyircinin gözü önünde gerçekleştirilmez, sahne arkasında gerçekleştirilir. Bu olaylar haberciler tarafından sahnede aktarılır.
- ✓ Üç birlik kuralına uyulur.(Yer, zaman, olay)
- ✓ Oyunda korolara yer verilir.
- ✓ Ünlü trajedi yazarları;
- ✓ Eski Yunan; **Aiskhylos, Euripides, Sophokles.**
- ✓ Fransız; **Corneille, Racine.**

2-KOMEDİ:

- ✓ İnsanların ve olayların gülünç yönlerini ortaya koymak, izleyenleri güldürmek ve düşündürmek amacıyla yazılmış tiyatro eseridir.
- ✓ Konusunu, yaşanan hayattan ve günlük olaylardan alır.
- ✓ Kişiler halktan ve yüksek zümreden her çeşit insan olabilir.
- ✓ Her türlü söze şakaya yer verilir.
- ✓ Kişilerin her türlü davranışları sahnede gösterilir.
- ✓ Birbirini izleyen diyalog ve koro bölümlerinden oluşur.
- ✓ Manzum olarak yazılır.
- ✓ Üç birlik kuralına uyulur.
- ✓ Tütün yazarları, Yunan-**Aristoohanes**, Fransız- **Moliere.**

3-DRAM:

- ✓ Hayatı olduğu gibi acıklı ve gülünç yönleriyle sahnede göstermek için yazılan tiyatro eseridir.
- ✓ Hayatı olduğu gibi yansıtır. Trajedi ve Komedi kaynaşmıştır.
- ✓ Konusunu günlük yaşamdan ve tarihten alır.
- ✓ Üç birlik kuralına uyma zorunluluğu yoktur.
- ✓ Olaylar, çirkin dahi olsa sahnede gösterildiği gibi kişiler hangi sınıf ve halktan olursa olsun dramda yer alır.

DÜNYA EDEBİYATI

YUNAN EDEBİYATI

HOMEROS

- ✓ Destan türünde eser yazılır.
- ✓ Eserleri: **İlyada, Odysseia**

HESİODOS

- ✓ Didaktik eserler yazmıştır.
- ✓ Eserleri: **İşler ve günler, Kosmosk**

SAPHO

- ✓ Lirik aşk şiirler yazmıştır.
- ✓ Eserleri: **Düğün, Şarkı, İç Savaşlar.**

AİSSPOS

- ✓ Fabl türünün kurucusudur.

AİSKHYLOS

- ✓ Yunan geleneklerini ve ahlakını savunur. .
- ✓ Eserleri: **Yalvaran Kızlar, Persler, Zincire Vurulmuş, Prometheyus**

SOPHOKLES

- ✓ İnsanlar arası çatışmaları işlemiştir.

EURUPİDES.

- ✓ Eserleri: **Kylops(dram),Fenikeli Kadınlar, Heleno, Elektra.**

ARİSTOPHANES

- ✓ Eserlerinde siyasetçileri aşırı bir biçimde eleştirmiştir.
- ✓ İlk büyük komedy şairidir
- ✓ Eserleri: **Kuşlar, Eşek Arıları.**

HEREDOTOS (Tarih'te) **SOKRATES**(Felsefe'de **EFLATUN (PLATON)** Felsefe'de) **ARİSTO** (Felsefe'de)

İSPANYOL EDEBİYATI

CERVANTES

- ✓ Osmanlı Devleti ile yapılan İnebahtı deniz savaşında esir olarak alınmıştır. **Sonradan** serbest bırakılmıştır.
- ✓ Döndükten sonra **“DON KİŞOT”** romanını yazmıştır.
- ✓ Bu eserle **modern romanın** kuruluşu başlamış oldu.
- ✓ Bu kitapta Don Kişot adlı bir şahıs kendini şövalye zannedip uşağı Pança ile dünyadaki haksızlığı kaldırmak için yel değirmenlerine saldırır.

İTALYAN EDEBİYATI

DANTE

- ✓ Rönesans'ın fikir babalarındandır. Ancak onu göremedi.
- ✓ Bilge biridir.
- ✓ En önemli eseri: **Tanrısal Komedy**'dir.

BOCCACIO

- ✓ Dünyada küçük hikâye türünün **ilk** örneklerini yazmıştır.
- ✓ Hikâyelerinde insanoğlunun tüm yaşam koşullarını işlemiştir.
- ✓ En önemli eseri: **DECAMERON' DUR.**

ARİOSTO

- ✓ Rönesans'ın önemli yazarlarındandır.
- ✓ En önemli eseri: **ÇILGIN ORLANDO'DUR.**

TASSO

- ✓ En önemli eseri: Kurtarılmış **Kudüs**'tür.

FRANSIZ EDEBİYATI MONTAIGNE

- ✓ Deneme türünün babası sayılır.
- ✓ Özgür düşüncenin savunucusu olmuştur.
- ✓ Rönesans edebiyatının en önemli temsilcisidir.
- ✓ En önemli eseri: **DENEMELER'DİR**

CORNEILLE

- ✓ Fransız tragedyasının babası sayılır.
- ✓ **Le Cid, Horace, Cinna, Polyeucte** en önemli eserleridir.

RACINE

- ✓ Klasisizm akımının öncülerindendir.
- ✓ **Andromaque, İphigene, Phedre** en önemli eserleri sayılır.
- ✓ Tragedyaları ünlüdür.(Adları bir önceki maddede yazılır)

MOLİERE

- ✓ Dünyanın en önemli komedi yazarlarından.
- ✓ İnsanın gülünç yönlerini ortaya koymaya çalışmışlardır.
- ✓ En önemli eserleri: **Gülünç Kibarlar, Kadınlar Mektebi, Kocalar Mektep, Zorla Evlenme, Cimri Hastalık Hastası, Kibarlık Budalası.**

LA FONTAİNE

- ✓ Fabl türünün en önemli temsilcisidir.
- ✓ En önemli eseri: **Fabl'lar** (masallar) dır dır.

VİCTOR HUGO

- ✓ Dünyanın en büyük romancılarından.
- ✓ Şiir, dram, roman türlerinde eser vermiştir.
- ✓ En önemli eserleri: **Sefiller, Notre Dame Kamburu, Kral Eğleniyor, Hernani, Sonbahar Yaprakları**

BALZAC

- ✓ Dünyanın en büyük romancılarından.
- ✓ **Realizmin** kurucularındandır.
- ✓ Toplumun her katmanından kişileri eserlerinde işlemiştir.
- ✓ **İnsanlık Komedyası** adlı bir eserde bütün romanlarını toplamıştır. Bazılarını sonradan ayırmıştır.
- ✓ En önemli romanları: Eugenie **Grandet, Goriot Baba, Vadideki Zambak'tır.**

STENDAL

- ✓ Süssüz bir dil kullanmıştır.
- ✓ **Realist** bir yazardır.
- ✓ En önemli eserleri: **Kırmızı ve Siyah, Parma Manastırı**

FLAUBERT

- ✓ Realizmin en önemli temsilcilerindendir
- ✓ **Kuvvetli bir üslubu vardır.**
- ✓ En önemli eserleri: **Madam Bovary, Salambo, Duygusal Eğitim**

MAUPASSANT

- ✓ Hikâye dalında kendine ait bir tarz oluşturmuştur.
- ✓ En önemli eserleri: **Tombalak, Ayışığı, Bir Hayat, Güzel Dost, Ölüm Gibi Kuvvetli, Kalbimiz**

BOUDELAİRE

- ✓ Şiirlerinde kusursuz bir biçim sunmuştur.
- ✓ En önemli eseri: **Kötülük Çiçekleri** adlı eseridir.

ALMAN EDEBİYATI

GOETHE

- ✓ Şiir, tiyatro, roman dallarında eser vermiştir.
- ✓ Dünya edebiyatının en önemli yazarlarından.
- ✓ Romantizmin kurucularındandır.
- ✓ **Lirik** şiirler yazmıştır.
- ✓ En önemli eseri: Faust'tur.
- ✓ Ayrıca **Genç Warter'in İstirapları, Roma Elejileri**

SCHİLLER

- ✓ Romantizmin temsilcilerindendir.
- ✓ En önemli eserleri: **Wilhem Tell, Don Carlos, Haydutlar, Maria Stuart** 'tır.

İNGİLİZ EDEBİYATI

SHAKESPEARE

- ✓ Dünyanın en büyük tiyatro yazarlarından.
- ✓ Komedi ve dram türlerinde eser vermiştir.
- ✓ Eserlerinde nazım ve nesir karışık kullanılmıştır.
- ✓ **Romeo ve Jüliet, Hamlet, Macbeth, Othello, Kral Lear** dramlarından biridir.
- ✓ **Venedik Taciri, Yanlışlıklar Komedyası, Vindsor'lu Şen Kadınlar** komedilerinden bazılarıdır.

MİLTON

- ✓ Tasvir ve ruh çözümlemelerini oldukça ustaca kullanmıştır.
- ✓ En önemli eseri: **Kaybolmuş Cennet**'tir.

DANİEL DEFOE

- ✓ Maceracı bir kimliğe sahiptir
- ✓ En önemli eseri: **Robinson Crusoe**'dir.

SWİFT

- ✓ Toplum içindeki aksaklıkları işlemiştir.
- ✓ En önemli eseri: **Güliver'in Gezileri**'dir.

RUS EDEBİYATI

PUŞKİN

- ✓ Romantizmin temsilcilerindendir.
- ✓ Çeşitli dallarda eser vermiştir.
- ✓ En önemli eserleri: **Kafkas Esiri, Yüzbaşının Kızı, Çingeneler, Maça Kızı, Bahçesaray Çeşmesi**'dir.

TURGENYEV

- ✓ Realist bir yazardır.
- ✓ **Bir Avcının Notları, Babalar ve Oğullar, Rudin, Taşralı Kadın** eserlerinden bazılarıdır.

DOSTOYEVSKI

- ✓ Dünyanın en büyük romancılarındandır.
- ✓ Derin bir insan sevgisi vardır.
- ✓ Yoksul insanların hayat koşullarını işlemiştir.
- ✓ **Suç ve Ceza, Ölü Bir Evden Hatıralar, Budala, Karamazov Kardeşler** en tanınan eserleridir.

TOLSTOY

- ✓ Edebiyat dünyasının en usta kalemlerindedir.
- ✓ Kuvvetli ve bilge bir üslubu vardır.
- ✓ **Savaş ve Barış, Hacı Murat, Anna Karanina, Yaşayan Ölü, İvan İliç'in Ölümü, Ölümünden Sonra Dirilme, Karanlığın Kudreti** en önemli eserleridir.

AMERİKÂN EDEBİYATI

MARK TWAIN

- ✓ Çeşitli dallarda eser vermiştir.
- ✓ Mizahçıdır.
- ✓ Eserlerindeki karakterler oldukça canlıdır.
- ✓ **Tom Savyer'in Maceraları, Mississippi'de Yaşam Huclerbery'in Maceraları** en önemli eserleridir.

EDGAR ALLAN POE

- ✓ Şiirleri ünlü olmakla beraber hikâye de yazmıştır.
- ✓ **Kuzgun, Annabel Lee ve Çanlar** şiir kitaplarıdır.
- ✓ **Acayip ve Çapraşık Hikâyeler** de hikâye kitabıdır.

ERNEST HEMİNGVAY

- ✓ Modern Amerikan edebiyatının en önemli yazarlarındandır.
- ✓ Nobel ödülü almıştır.
- ✓ **Çanlar Kimin İçin Çalıyor? Silahlara Veda, İhtiyar Adam ve Deniz** eserlerinden bazılarıdır.

JOHN STEINBECK

- ✓ İşçi haklarını savunmuştur.
- ✓ Realist bir yazardır.
- ✓ Nobel ödülü almıştır.
- ✓ Eserleri: **Bitmeyen Kavga, Gazap Üzümleri, Yukarı Mahalle, Fareler ve İnsanlar**

İSKANDİNAV EDEBİYATI

KANT HAMSUN

- ✓ Genellikle kendi çevresini işlemiştir.
- ✓ Tasvir gücü oldukça gelişmiştir.
- ✓ **Açlık, Pan, Victoria, Dünya Nimeti** en önemli eserleridir.

EDEBİ SANATLAR

İNTAK (KONUŞTURMA) SANATI

- ✓ Cansız varlıkları ve insan dışındaki canlıları insan konuşurmaya intak denir.
- ✓ Mor menekşe: **"Bana dokunma,"** diye bağırdı.
- ✓ Minik kuş: **"Anne beni rüyalar ülkesine götür."** diye yalvarıyordu.
- ✓ **Not:** İntak sanatının olduğu her yerde doğal olarak teşhis sanatı vardır.

TEZAT SANATI

- ✓ Aralarındaki bir ilgiden dolayı aynı konu ile ilgili karşıt kavramların ya da özelliklerin bir arada kullanılmasıdır.

Ağlarım hatıra geldikçe **gülüşlerimiz**.

Neden böyle **düşman** görünürsünüz.
Yıllar yılı **dost** bildiğim aynalar.
Bende gördüm güneşin **doğarken battığını**

MÜBALAĞA (ABARTMA) SANATI

- ✓ Bir varlığın, olayın ya da durumun olduğundan büyük ya da küçük gösterilmesine mübalağa denir. Âlem **sele gitti** gözlerimin yaşından.

Aramazdık gece mehtabı **yüzün parlarken**
Bir uzak **yıldıza benzedi** güneş sen varken.

HÜSN-İ TALİL SANATI

- ✓ Bir olgunun gerçek nedeni bilindiği halde onu başka bir nedenden oluyormuş gibi gösterme sanatıdır. Gerçek sebep inkâr edilerek yerine heyecan verecek bir neden gösterilir. Gösterilen neden güzel olmalıdır.

Ateşten kızaran **bir gül ararda**
Gezer bağdan bağa çoban çeşmesi
Biz **mutlu olalım diye** her şey yeşile boyanmış

TEVRİYE SANATI

- ✓ Nükte yapmak için iki anlamı bulunan bir sözcüğün uzak anlamını kastederek kullanma sanatıdır.

Bir buse mi bir gül mü dedi gönlüm
Bir nim tebessümle o afet gülüverdi.
Bize Tahir Efendi kelp demiş
İltifatı bu sözde zahirdir
Maliki mezhebim benim zira
İtikadımca **kelp Tahir'dir** (Kelp; köpek demektir. Tahir; temiz demektir.
Maliki mezhebine göre köpek temiz varlıktır.)

TECAHÜL-İ ARİF SANATI

- ✓ Bir nükte yapmak için bildiği bir şeyi bilmezlikten gelmeye tecahül-i arif denir

Şakaklarıma **kar mı yağdı ne var?**
Benim mi Allah'ım bu çizgili yüz?
Geç fark ettim taşın sert olduğunu
Su insanı boğar, ateş yakarmış.

TELMİH SANATI

- ✓ Bir mısradaki veya cümlede geçmişte yaşanmış olan, herkesçe bilinen bir olayı veya şahsı hatırlatmaya telmih denir.

...
Tur Dağı'nda **Musa ile** çağırayım Mevla'm seni

KİNAYE SANATI

- ✓ Bir kelimeyi veya sözcük grubunu hem gerçek hem de mecaz anlama gelecek şekilde kullanmaya kinaye denir. Kinaye de mecaz anlam kastedilir

Düşenin **elinden tutmak** gerekir Ali **gözü açık** bir çocuktur

TARİZ (İRÖNİ) SANATI

- ✓ Birini küçük düşürmek ve onunla alay etmek amacıyla sözün ya da kavramın gerçek ve mecaz anlamı dışında bütünü tersini kastetmektedir.
Düşük alan bir öğrenciye:”Allah nazardan korusun, bu ne büyük başarı.” demek gibi.

TENASÜP SANATI

- ✓ Anlam bakımından aralarında ilgi bulunan iki veya daha fazla kelimenin bir arada (beyit-mısra- dörtlük) kullanılmasına denir.
Nedir bu **zulüm**, bu **haksızlık**, bu **işkence**.

LEFF-Ü NEŞİR (TOPLAYIP DAĞITMA) SANATI

- ✓ Birinci mısradaki toplanan en az iki kavramın ikinci mısradaki bir benzerinin söylenmesine denir.
Gönlümde **ateştin**, gözümde **yaştın**
Ne diye **tutuştun**, ne diye **taştın**.

CİNAS SANATI

- ✓ Mısra sonlarında sesteş sözcüklerle yapılan uyaklara cinas sanatı denir.

Kalem böyle çalınmış **yazıma**
Ne kışım benzer kışıma
Ne yazım benzer **yazıma**

Kısmetindir gezdiren **yer yer seni**
Arşa çıksan da bu akıbet **yer yer seni**.

SECI

- ✓ Düz yazıda, kelimelerin kafiyeli olacak şekilde sıralanmasına denir
Sarı saçlı sevgilim seni saat sekizde saray sinemasında bekliyorum.

ALİTERASYON

Mısra veya beyitte ahenk oluşturacak şekilde aynı sesin veya hecenin tekrarlanmasına denir.

AKROSTİŞ SANATI

Mısraların baş harflerinin birleşmesi sonucu anlamlı bir kelime veya isim çıkacak şekilde şiir yazmaktır.

Nasıl ağlar hazan erince yapraklar
İntizar ile bî-mecal sararıp düşerken
Hayalî kaplar ufku geçen yazın
Artık sade hatırası kalacaktır
Leylâklarda müteessir solan

İRSAL-İ MESEL (Örnek, misal getirme)

Yazılı ve sözlü anlatımda bilhassa şiirde ifade edilen düşüncüyü ispat etmek, pekiştirmek ya da daha etkili kılmak maksadıyla meşhur bir sözü ya da vecizeyi söyleme, kullanma sanatıdır. Bu sanat özellikle muhatabı ikna etmek maksadıyla yapılır ve kullanılan atasözü ve vecizeler Türkçenin yanı sıra Farsça veya Arapça da olabilir.

Kirpikleri uzundur yârin hayale sığmaz
Meşhur bir meseldir “Mızrak çuvala sığmaz”
Hevâî

Mesel: Örnek, benzer, numune; anlamlı ve dokunaklı etkili söz; ahlâka yararlı hikâye

darb-ı mesel: Atasözü

Sevgilini kirpikleri öyle uzundur ki hayale bile sığmaz, hayal dahi edilemez. Meşhur bir atasözüdür; Mızrak çuvala sığmaz.

TEŞBİH (BENZETME)

- ✓ Anlama güç katmak için, aralarında gerçek ya da mecaz, çeşitli yönlerden ilgi, benzerlik bulunan en az iki varlıktan zayıf olanı nitelik bakımından güçlü olana benzetme sanatıdır. Şair, kendisini etkileyen bir olay veya varlık karşısında heyecanlanır, bu heyecanını daha kuvvetli ve tesirli anlatabilmek için, o ruh hâlini okuyucuda daha iyi canlandırabilecek benzetmeler yapma yoluna gider ve bunun sonucunda da teşbih sanatı meydana gelmiş olur.
- Teşbih sanatında en az iki, en fazla dört öge bulunur. Öğeleri şunlardır :
- 1- Benzeyen** (müşebbeh, teşbih edilen, benzetilen) : Birbirine benzetilen şeylerden nitelik bakımından güçsüz olanıdır.
 - 2- Kendisine Benzetilen** : Birbirlerine benzetilen şeylerden nitelik bakımından daha üstün ve güçlü olanıdır.
 - 3- Benzetme Yönü** : benzeyen ve kendisine benzetilen arasındaki ortak noktadır. Zaten benzetme bu ortak noktayı belirtmek için yapılır. (Ancak bu ortak nokta her zaman vurgulanarak zikredilmeyebilir.)
 - 4- Benzetme Edatı** : Benzeyen ve kendisine benzetilen arasında benzetme ilgisi kuran kelime veya ektir. Teşbihte genellikle şu kelime ya da ekler benzetme edatı olarak kullanılır :
Âdeta, andırır, benzer, bigi, çü, çün, gibi, gûnâ, gûne, gûyâ, gûyiyâ, kimi, mânend, meğerki misal, misillü, misl, nitekü, nitekim sanki sıfat (gül- sıfat), tek, tıpkı, -asa, -vâr, -veş vb.
Aşağıdaki örnekte benzetme öğelerini topluca görebilmekteyiz.

Durmuş zaman gibiydi geçmeyen zaman.

Yahya Kemal

- 1- Benzeyen (benzetilen)** : zaman
- 2- Kendisine benzetilen:** durmuş saat
- 3- Benzetme yönü** (: durup geçmemek, ilerlememek, durmuş
- 4- Benzetme edatı:** gibiydi

Ali aslan gibi cesurdur.

- 1- Benzeyen-benzetilen:** Ali
- 2- Kendisine benzetilen:** aslan
- 3- Benzetme yönü:** cesaret
- 4- Benzetme edatı:** gibi

İSTİARE (İĞRETİLEME)

- ✓ Teşbihin ana öğelerinden sadece kendisine benzeyen ya da kendisine benzetilenle yapılan teşbihe istiare denir. Kendisine benzetilenle yapılabildiği "açık istiare" kendisine benzeyenle yapılabildiği "kapalı istiare" denir.

İstiare

Açık İstiare	Kapalı İstiare
Benzeyen-Yok	Benzeyen-Var
Benzetilen-Var	Benzetilen-Yok

- ✓ Bir ihlal uğruna Rab ne güneşler batırıyor.
K.Benzetilen
- ✓ Uludağ etekleri al ipekten bu akşam.
- ✓ Karadutum, çatal karam, çingenem
- ✓ Nar tanem, nur tanem, bir tanem
- ✓ Varsın rüzgâr bahçelerde gezsin
- ✓ Ay zeytin ağaçlarından yere damlıyordu.

TEŞHİS (KİŞİLEŞTİRME) SANATI

- ✓ Cansız varlıklarla ve insan dışındaki canlılara insan özellikleri vermeye teşhis sanatı denir.

Onun ölümüne gökyüzü ağladı.
İçmiş gibi geceyi bir yudumda,
Göğün mağrur bakışlı bulutları.
Ay suda bestelerken en güzel şarkısını
Küreklirim de suya en derin şiiri yazdı.

EDEBİYATDA İLKLER

İlk köy romanımız	Nabizade Nazım	Karabibik
İlk tiyatro eserimiz:	Şinasi	Şair Evlenmesi 1859
İlk yerli romanımız:	Şemsettin Sami	Taaşuk u Talat ve Fitnat
Batı tekniğine uygun ilk romanımız	Halit Ziya Uşaklıgil	Aşk-ı Memnu
İlk çeviri romanımız	Yusuf Kamil Paşa	Telemak (Fenelon'dan) 1859
İlk psikolojik romanımız	Mehmet Rauf	Eylül
İlk realist romanımız	R. Mahmut Ekrem	Araba Sevdası
İlk resmi Türkçe gazetemiz	Takvim_i Vekayi	
İlk yarı resmi gazetemiz	Ceride-i Havadis	
İlk özel gazetemiz	Tercüman-ı Ahval	Agah Efendi- Şinasi tarafından
İlk pastoral şiirimiz	A. Hamdi Tanpınar	Sahra
İlk şiir çevirmeni İlk noktalama işaretini kullanan İlk makale yazar İlk Türk gazeteci	ŞİNASI	
Heceyle yazılan ilk manzum tiyatro	A . Hamdi Tanpınar	Eşber veya Sardanal
İlk bibliyografya	Katip Çelebi	Keşfu-z Zunun
İlk hatıra kitabı	Baburşah	Baburname
İlk hamse şairimiz	Ali Şir Nevai	

İlk tezkiremiz	Ali Şir Nevai	Mecalisü-n Nefais
İlk antolojimiz	Ziya Paşa	Harabat
İlk atasözleri kitabımız	Şinasi	Durub-u Emsali Osmaniye
İlk mizah dergimiz	Teodor Kasap(tarafından)	Diyojen
İlk hikaye kitabımız	A. Mithat Efendi	Letaif-i Rivayet
İlk fıkra yazarımız	Ahmet Rasim	
Türkçe yazılan ilk kitap	Yusuf Has Hacıp	Kutadgu Bilig
İlk siyasetname kitabımız	Yusuf Has Hacıp	Kutadgu Bilig
İlk mensur şiir yazar şairimiz	Halit Ziya Uşaklıgil	
Şiirde Türk kelimesini kullanan şair	M. Emin Yurdakul	
İlk makalemiz	Şinasi	Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi
Mesnevi tarzında ilk eserimiz	Yusuf Has Hacıp	Kutadgu Bilig
Dünyada ilk modern roman	Cervantes	Don Kişot
Bildiri yayınlayan ilk edebi topluluk	Fecr-i Ati	
İlk seyahatnamemiz	Seydi Ali Reis	Miratü'l Memalik
İlk edebiyat tarihçimiz	A.Halim Memduh Efendi	
Batılı anlamda ilk edeb tarihçimiz	Fuat Köprülü	
Dünyada ilk hikayeci	Baccacio	Dekamoran
Sahnelenen ilk tiyatro eserimiz	Namık Kemal	Vatan Yahut Silistre
Türkçenin ilk dil bilgisi kitabı	Süleyman Paşa	Sarf-ı Türki
İlk natüralist eserimiz	Nabizade Nazım	Zehra
Divan edebiyatının ilk mahallileşme temsilcisi	Nedim	
İlk tarih ve coğrafya ansiklopedisi	Kamusu'l Alam	
İlk sözlüğümüz	Kaşgarlı Mahmut	Divan-ı Lügati't Türk
Aruzla yazılan ilk eserimiz	Yusuf Has Hacıp	Kutadgu bilig
İlk didaktik şiir örnekleri	Yusuf Has Hacıp	Kutadgu bilig
Türk adının geçtiği ilk eser	Göktürk Abideleri	
Konuşma diliyle ilk hikaye	Ömer Seyfettin	
İlk köy şiirimiz	Muallim Naci	Köylü Kızların Şarkısı
İlk alfabemiz	Göktürk alfabesi	
Tekke edebiyatının kurucusu	Ahmet Yesevi	
İlk Türk destanı	Alp Er Tunga destanı	
Batılı anlamda ilk eleştirmenimiz	Namık Kemal	
İlk kadın romancımız	Fatma Aliye Hanım	
Dünyanın ilk destanı	Gilgameş Destanı	
Süslü nesirin ilk temsilcisi	Sinan Paşa	